

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Introducció

Ens trobem amb un món que durant l'últim terç del segle XX ha sofert grans transformacions, un món immers en allò que s'ha anomenat globalització econòmica neoliberal. Han desaparegut les fronteres econòmiques internacionals i s'han perdut sobiranes estatals en benefici d'institucions mundials i empreses multinacionals, les quals tenen una concepció determinada sobre el capitalisme a aplicar i a les que la societat internacional no té suficient capacitat ni mecanismes democràtics per regular. Un món en què es mantenen i augmenten les desigualtats entre països, en el si de les mateixes societats; en què creix de forma imparable la pobresa i l'exclusió social, l'esquerda entre els països del Nord i del Sud; en què el model vigent de producció i consum és socialment i mediambiental insostenible.

Davant d'aquest panorama, han anat apareixent posicions crítiques que, en alguns casos, han generat una nova onada de moviments socials, de formes d'organització de la societat civil, que reclamen un canvi de l'estatu quo actual. La societat civil s'ha anat organitzant a través d'organitzacions no governamentals, de plataformes o a través de mobilitzacions ciutadanes, per temes o inquietuds, com ara la preservació del medi natural, els drets humans, la solidaritat internacional, la pau i contra la guerra, etc., tot plegat amb l'objectiu de poder fer sentir la seva veu. A diferència d'abans, les reivindicacions d'aquests nous moviments socials van més enllà de la pròpia condició vital o de classe, com ho podia ser el moviment obrer durant els segles XIX i XX, i incideixen en la necessitat de canviar el procés actual de globalització, per emprar un anglicisme ja acceptat per tothom. Així, ha sorgit l'anomenat moviment alterglobalització, heterogeni i difícil de definir, en el qual ciutats com Seattle, Washington, Praga, Niça, Gènova, Barcelona o Porto Alegre tenen un significat especial. La celebració, el 2001 a Porto Alegre, del primer Fòrum Social Mundial és un intent de donar cohesió a tot aquest moviment de resistència global. Des de llavors, ja s'han organitzat tres edicions del Fòrum i s'han celebrat tot un seguit de trobades de fòrums socials regionals i locals. De les protestes inicials s'ha passat a l'elaboració de propostes. I sembla que el seu missatge comença a arribar a l'opinió pública mundial.

Aquest monogràfic sobre "moviments socials: globalització / alterglobalització" vol descriure, contextualitzar i analitzar tot aquest procés. Des de la reflexió i definició dels nous moviments socials, el seu context, història i present, el seu funcionament en xarxes internacionals, etc., fins a l'anàlisi del moviment alterglobalització o de resistència global: el seu impacte polític, la conjuntura, l'organització, el seu discurs, els actors principals, les dates clau, etc., com també les iniciatives mediàtiques alternatives sorgides en el seu si. Per últim, s'aprofundeix en dos moviments socials: el moviment global contra la guerra d'Iraq i el moviment internacional per a una nova cultura de l'aigua –en el cas de Catalunya, la Plataforma en Defensa de l'Ebre–, que han produït concentracions populars massives.

dCIDOB 88.

Moviments socials i globalització.

Què són els moviments socials? Una reflexió en el marc de la globalització.

Joan Costa

QUÈ SÓN ELS MOVIMENTS SOCIALS?

UNA REFLEXIÓ EN EL MARC DE LA GLOBALITZACIÓ

Joan Costa Sociòleg

Una de les qüestions que generen més polèmiques quan es parla d'un moviment social és, gairebé sempre, veure quines són les motivacions que l'han fet sorgir: són els esdeveniments socials problemàtics que es donen en aquest moment concret? Són les persones que hi participen?

Penso que en la majoria dels moviments socials que podríem contemplar des d'una perspectiva històrica, totes aquestes circumstàncies hi són presents. Sempre trobarem aquests elements o "circumstàncies socials" que es configuren com a agents dinamitzadors per aconseguir uns objectius concrets.

La presència d'uns líders "compromesos" que tenen clar els objectius, normalment es constitueixen com a eixos vertebradors de la dinàmica d'aquests moviments. Si ens mirem el fet des d'una perspectiva històrica, podem comprovar que quan aquestes "circumstàncies" canvien, o que per les causes que sigui no hi ha un líder mobilitzador, aquest fet del canvi incideix en la vida i dinàmica d'aquests moviments i, de vegades, romanen en un pou mort.

En aquest marc introductori, no crec que sigui el moment de fer una llarga anàlisi històrica de com i quines han estat les circumstàncies i persones que han liderat els moviments, que han marcat les pautes del seu desenvolupament i la seva incidència en la societat civil. Però sí que hi ha un denominador comú que marca l'origen i el naixement dels moviments.

Aquest denominador comú, el podríem definir com "el desencís i el desencantament que existeixen de cara al sistema establert". Aquest desencís o descontentament és el generador potencial d'un moviment social. Un petit grup de persones pot realment gestionar aquest descontentament i generar el naixement d'un moviment social.

En la nostra ment sempre tenim present que quan parlem d'un moviment social, l'ubiquem en un lloc concret, aquesta és la història viscuda fins a finals del segle XX, sobretot si fem una anàlisi més o menys acurada dels moviments que van marcar aquest final de segle (moviments de reivindicacions urbanes, d'equipaments i serveis, etc.)

Malgrat que sembla que la localització ha quedat com a element històric, penso que, de manera diferent, la que podríem anomenar "localització" dels moviments socials és una realitat quotidiana, però en un context que ve marcat pel concepte de "globalització".

De vegades es fa difícil per a molts col·lectius entendre què hi ha darrere aquest concepte de "globalització", ja que quotidianament les mobilitzacions produïdes pels moviments socials es concreten en situacions i llocs determinats, malgrat que aquestes localitzacions es troben "connectades" cada dia més per la problemàtica que viuen, i totes estan immerses en una societat que només contempla els valors de la utilitat i l'eficàcia.

Davant d'aquesta situació han sorgit punts de vista diferents. D'una banda els que diuen que això de la globalització és, en gran part, una invenció i, de l'altra, els que afirmen que la globalització no solament és real sinó que cal considerar-la com al signe real d'una societat avançada.

Crec que per emmarcar més el tema dels moviments socials i globalització, hem de dir que l'acció i la dinàmica dels moviments socials, sense predeterminar-ne les possibles ideologies, en aquest moment, aquests moviments tenen, directament o indirecta, una incidència en la política, que no hem de confondre amb la política partidista i de les estructures de govern. Al contrari, cal que contextualitzem aquesta incidència política en la generació de nous valors i de noves maneres de veure i

© Rafel Seguí

» "Barca". "Un món on càpiguen tots els mons". La lluita per la llibertat, la democràcia i la justícia no és només indígena. En aquest vaixell hi caben tots i totes. Lloc: Polhó.

entendre la realitat del nostre entorn, i que demanen una nova concepció de la gestió política. A partir d'aquesta dinàmica els moviments socials són uns agents "de pressió", i el seu treball és provocar un canvi en els codis culturals de la societat.

És des d'aquesta perspectiva que els moviments socials es poden considerar grups de pressió que volen anar imposant una nova manera d'entendre la realitat, que es troba en uns moments, no d'evolució, sinó de canvi constant, el qual genera una nova dinàmica, en la vida i les relacions socials.

Ens trobem immersos en una societat "xarxa", que funciona i esta constituïda al voltant de les xarxes electròniques d'informació, en què gairebé tot el que és important hi circula. El capital, el comerç internacional, la tecnologia, els mitjans de comunicació, l'educació, la cultura... tot està constituït al voltant d'aquestes xarxes.

Des d'aquesta perspectiva també entendrem que actualment els moviments socials són realment una crítica global als sistemes estructurals a la vegada que es constitueixen com a un agent de pressió de la nostra societat. ■

dCIDOB 88.

Moviments socials i globalització.

Moviments socials i xarxes internacionals. Aliances tàctiques entorn a plataformes ciutadanes.

Josep Pont Vidal

Moviments socials i xarxes internacionals

ALIANCES TÀCTIQUES ENTORN A PLATAFORMES CIUTADANES

Josep Pont Vidal Professor de Ciència Política, UAB

Des de l'existència dels moviments socials moderns, com el moviment obrer, s'han constituït xarxes de comunicació que han possibilitat contactes, intercanvi d'informació i coordinació d'estratègies i d'accions. El moviment obrer s'ha organitzat des de fa més de 150 anys en forma de xarxes locals, nacionals i internacionals, exemples de les quals són les federacions mundials de sindicats o la Internacional Socialista (IS)¹. Sectors del moviment obrer han disposat, entre d'altres, d'extenses xarxes d'escoles, ateneus, editorials, cooperatives d'autoajuda i de consum. El moviment cooperativista, per la seva banda, també ha impulsat una important xarxa de serveis, escoles, i contactes internacionals.

Durant la dècada dels setanta es produeix l'emergència dels anomenats Nous Moviments Socials (NMS), com l'ecologista, el feminista i el pacifista, amb el triangle ideològic i pragmàtic que representen. També sorgeixen els moviments de la gent gran i els de la cooperació i la solidaritat internacional. La construcció de xarxes ha estat fonamental per a l'estructuració, l'organització, la coordinació de les accions i, en definitiva, l'èxit d'aquests moviments.

En l'àmbit de l'Europa occidental, els antecedents del moviment feminista els trobem en el Women's Liberation Movement (fundat al Regne Unit el 1967); els de l'ecologista en el Friends of Earth (1966), que més tard derivarà cap al moviment i els partits verds europeus; i els del pacifista, després de la Segona Guerra Mundial, sorgeix als països de l'Europa Occidental a començament de la dècada dels anys vuitanta.

Seguint en el context europeu, l'expansió de l'Estat del benestar, durant l'últim terç del segle XX, i de l'anomenada "revolució silenciosa" (terme encunyat pel científic Ronald Inglehard), és a dir, un ampli canvi secular de valors cap a posicionaments menys materialistes, postmaterialistes, com poden ser la defensa de la natura, de la pau, o que donen més importància a les relacions humanes que a les relacions instrumentals entre les persones, porten a crear àmplies xarxes que seran les impulsores dels moviments socials.

Els NMS es converteixen en empreses col·lectives de projectes autogestionats, ja que creen xarxes extenses que permeten als seus participants desenvolupar i establir nous models de vida o "formes alternatives de vida". Alguns exemples els tenim en la creació d'escoles bressol, de centres de comerç just i biològic, de projectes d'informació alternativa, en l'ocupació de cases i la seva legalització per part de les autoritats, etc. Així sorgeixen xarxes estables, anomenades per alguns experts "conjunts d'acció", en els quals cada organització o sensibilitat del moviment cedeix una part del seu protagonisme per a un fi comú.

Al mateix temps, aquestes xarxes cada vegada més estructurades serveixen per coordinar accions, que sobrepassen l'àmbit estrictament local o regional, i crear conjunts d'acció formals en l'àmbit nacional i internacional, els quals en alguns casos es converteixen en autèntics *lobbies* (els ecologistes, feministes) per portar a terme els seus objectius.

Amb la seva institucionalització desapareixen alguns NMS i es creen xarxes estables sobre la base de centres de estudi i de recerca com, per exemple, els centres d'estudi sobre pau i desenvolupament, qüestions mediambientals, les relacions de gènere, etc. Fruit d'aquestes xarxes, veurem com les accions i mobilitzacions socials, impulsades des dels NMS, cada cop són més efectives i estan més ben coordinades.

Durant la dècada dels vuitanta, i com a conseqüència de la crisi de l'Estat del benestar, sorgeixen les xarxes ciutadanes. Així, aquestes apareixen, paradoxalment, com a conseqüència de la necessitat de satisfer les demandes socials no satisfetes per l'Estat. La legitimació dels estats dels països europeus s'ha basat durant dècades en l'eficàcia i en la resolució dels problemes socials existents, és a dir, en oferir solucions a les demandes creixents dels ciutadans. Tanmateix, el fracàs en la resolució d'aquests problemes socials i, mes tard, la retirada gradual de les prestacions de l'Estat del benestar provoquen una desafecció per part de la ciutadania enfront de l'Estat.

L'aparició de la "Societat del coneixement", i el fenomen de la globalització exclusivament econòmica de caràcter neoliberal, a mitjan anys noranta, comporten que l'augment

© Rafel Seguí

► Fragment del mural: "EZLN". L'EZLN és sostingut per les seves bases de suport. Lloc: Casa del *Caracol* de Morelia.

arreu del món de les xarxes financeres internacionals i el foment de la competitivitat per l'optimització dels recursos i beneficis econòmics es facin de forma desregulada i sense cap tipus de control. Els moviments socials que sorgeixen en aquests moments ofereixen una resistència a la globalització i a les formes que la reestructuració capitalista adquireix en l'àmbit mundial. Aquests moviments es converteixen en actors alternatius.

És el cas del complex moviment "contra i per una altra globalització" que sorgeix a partir de les xarxes internacionals creades amb anterioritat.

El funcionament d'aquestes xarxes no serà només una forma organitzativa que té una nova dimensió amb la utilització i la introducció d'Internet, sinó que aquest serà l'element que definirà l'essència dels moviments socials i el seu recurs estratègic per portar a terme les accions.

Amb el desenvolupament de les Noves Tecnologies de la Comunicació (NTC) i, especialment, amb la introducció i la utilització massiva d'Internet, les xarxes assoleixen la seva màxima eficàcia. Davant la globalització econòmica, els moviments socials mundials reaccionen i s'articulen no tan sols de manera continental, sinó també planetària. Els moviments *anti* o *per una altra* globalització, la Campanya Mundial per l'Abolició del Deute Extern, el moviment contra la guerra de l'Iraq o els fòrums socials mundials (i regionals), constitueixen exemples clars de l'eficàcia d'aquestes xarxes a partir del revolucionari instrument de comunicació com és Internet.

Actualment, les xarxes es troben en un període d'estructuració i formalització en l'àmbit mundial. S'han consolidat noves xarxes regionals, nacionals i internacionals de moviments ciutadans, d'associacions i d'ONG per diferents temes i interessos: de comerç just, la creació de diversos observatoris (l'Observatori de la Globalització, dels Drets Econòmics, Socials i Culturals; dels Drets Humans, entre d'altres), les anomenades Xarxes d'Intercanvi², les Xarxes d'Intercanvi de Béns i Serveis (LETS)³, la Xarxa Europea de Diàleg Social (REDS), o la *European Anti-Poverty Network* (EAPN), etc. La gran quantitat i heterogeneïtat dels elements que conformen aquestes xarxes han impulsat una participació de la ciutadania que recull i concreta la tradició històrica de l'esquerra i, al mateix temps, estimulen la mobilització social, ja que es constitueixen en nous subjectes socials, com el Fòrum Social Mundial, el Fòrum Social Europeu, la Coordinadora Latinoamericana de Organizaciones del Campo⁴, pel que fa a Amèrica Llatina, etc. Així, aquestes xarxes s'han convertit en poderosos instruments de pressió i moltes vegades han aconseguit que les temàtiques que defensen apareguin a les agendes de les trobades de governs nacionals i mundials.

El concepte de xarxa ► Què és realment una xarxa? Entre els científics socials, no existeix un acord sobre l'abast del concepte de xarxes de ciutadania, també anomenades "xarxes d'interacció" (J. Pastor, 1992), encara que concorden que es tracta "d'iniciatives interassociatives, organitzades de forma estable i amb voluntat de permanència, que des d'una lògica cívica i no lucrativa, treballen en la transformació de situacions i relacions socials concretes a partir de possibilitats realment existents, en una perspectiva democràtica i solidària"⁵.

El sociòleg Esteban Ibarra⁶ ofereix la definició següent: "són iniciatives organitzades horitzontalment i autònoma en la pràctica de les quals és important 'fer', no només oposar-se o resistir, i que s'esforcen en crear situacions transformadores de la realitat, superant la dicotomia excloent 'Reforma o Revolució' i velles concepcions doctrinàries que consideren la gent incapaç de desenvolupar consciència o pensament polític per si mateixa". Des de la ciència política, s'accentua el paper determinant dels actors socials i polítics que conformen les xarxes.

A l'hora de descriure les xarxes, experts com Jordan i Schubert⁷ parteixen dels pols que corresponen a l'estructura de la xarxa:

a) Com a procés tancat. Es tracta d'una xarxa dominada per un sol actor. La forma en què es manifesta més correntment és el "corporativisme", en el qual es produeix una jerarquia de la relació del poder entre els diferents actors. El resultat d'aquesta jerarquia és la concentració del poder en l'actor que es troba al capdavant de la xarxa.

b) Una xarxa oberta. Es tracta d'una xarxa que és fàcilment accessible a gran quantitat d'actors i que té les mateixes possibilitats d'influenciar en els resultats.

Entre aquests dos pols, poden existir diferents combinacions de forces centralitzadores o descentralitzadores que poden crear les condicions per tal que la xarxa tingui una major o menor cobertura. Em decanto per la definició que contempla els aspectes més concrets de les xarxes: l'organització, la permanència i una lògica, que ja hem definit a l'inici d'aquest apartat.

No obstant això, una xarxa en si mateixa, si no té una direcció i una aportació de les entitats que en formen part, només és un instrument. Tota xarxa ha de tenir una direcció que correspon a una lògica. La direcció normalment prové de l'entitat més forta o del conjunt d'entitats afins i amb uns objectius o lògiques de treball similars.

En l'àmbit local, extrapolable al supranacional, l'organització de les xarxes es basa en aliances tàctiques entorn de plataformes ciutadanes, definides com a un "conjunt d'accions" (T. R. Villasante⁸), en les quals cada organització cedeix una part del seu protagonisme per a un bé comú.

En el fenomen de les xarxes, trobem estratègies conspiratives? Enfront dels tractats i les "conspiracions" secretes de les elits, a les xarxes ciutadanes una part de la ciutadania participa en allò que R. Adell⁹ anomena "conspiracions transparents", és a dir, un tipus de conspiracions que no tenen res a amagar ni són secretes, però les metes de les quals es van acomplint lentament, d'acord amb el ritme de cada procés, i van col·locant a l'agenda pública els seus temes, generant uns canvis personals, grupals i d'institucions pertinents a cada etapa del procés de modernització¹⁰. Els moviments socials actuals apareixen com a "configuracions canviants de sistemes d'aliances col·lectives més o menys afins" (Adell, 1998).

La funció de les xarxes ► Sobre la necessitat de constituir xarxes de ciutadania, en trobem un exemple en el I Congrés de les Associacions de Barcelona (juny de 2001)¹¹. En aquest congrés s'aposta, definitivament, pel treball en xarxa: "És un repte i una necessitat del moviment associatiu, ja que el treball en xarxa permetrà a les associacions integrar, sumar i facilitar objectius comuns". A començament de 2003, les ONG espanyoles realitzen una trobada en què impulsen l'anomenada "societat de les xarxes" –diagnosticada per Manuel Castells-. Entre les "pistes" que ofereixen els dirigents de la trobada¹² hi ha: reforçar entre els membres de la xarxa la seva cohesió i el coneixement i la identificació amb les objectius comuns; reforçar el coneixement del que fa i aconsegueix la xarxa (impacte, avenços i utilitat); obrir, diversificar i dinamitzar els mitjans i canals de participació en l'acció;

optimitzar el repartiment de les tasques; obrir, diversificar i dinamitzar els mitjans i canals de participació en la informació, la comunicació, l'intercanvi i la formació, com també en la gestió organitzativa de la xarxa, amb la implicació dels seus membres; fomentar la comunicació, l'intercanvi, la coordinació amb altres entitats, amb altres xarxes, amb la implicació de tots els membres de la xarxa.

Algunes de les xarxes ecologistes i solidàries existents a Espanya són: la Xarxa Ciutadana per a l'Abolició del Deute Extern (RCADE) (<http://www.rcade.org>), el Consell Ibèric per a la Defensa de la Natura (<http://bme.es/cidn>), la Xarxa de Consum Solidari (<http://www.pangea.org/xarxaconsum>), la Xarxa de Productes de Comerç Just i la Xarxa Feminista (<http://pangea.org/xarxafem>).

Pel que fa al funcionament d'aquestes xarxes, no es pot afirmar que es tracti només de noves formes organitzatives més perfeccionades i estables dels moviments, sinó que la mateixa xarxa defineix, alhora, l'essència dels moviments socials i el recurs estratègic que aquests actors posseeixen, ja que no solament poden clarificar la seva potencialitat estratègica sinó també el seu abast i les seves limitacions. ■

Notes ►

1. També les associacions polítiques, com els partits polítics, constitueixen xarxes. La Internacional Socialista (IS) és una associació no governamental que aglutina prop de 140 partits socialistes, laboristes i socialdemòcrates de tot el món.

2. Les "Xarxes d'Intercanvi Local" van néixer a Canadà l'any 1983. L'element que caracteritza aquestes xarxes és el fet de l'intercanvi que es produeix a la mateixa xarxa. Depenent del tipus d'intercanvi, podem parlar d'intercanvi de coneixements, de serveis, de béns o de temps. Amb la publicació del llibre de Guy Dauncer, *After the Crash: the emergence of the rainbow economy* (1988), aquest tipus de xarxes es va estendre a altres països com Austràlia, Gran Bretanya, EUA, Mèxic i països d'Amèrica del Sud.

3. LETS, nom amb què es designen, a nivell internacional, les xarxes *Local Exchange and Trade System*, o Xarxes d'Intercanvi de Béns i Serveis.

4. www.movimientos.org/cloc

5. *Temas per al debat*, febrer 1998. P. 3

6. Esteban Ibarra (1998), "Xarxes de ciutadania: desenvolupament i reptes", a: *Temas para el debate*, núm.30

7. G. Jordan, K. Schubert: "Policy Networks in a Changing world". South Bank University, 1992

8. Villasante, T. R. *Quatre xarxes per viure millor*. Buenos Aires: Ed. Lumen, 1998.

9. Adell, Ramon "Redes en movimiento", *Revista Temas*. No. 39 (febrer 1998)

10. Santana, Elías (1992) *Una xarxa per a la Conspiració transparent*. Cit. A: R. Adell, 1998. P. 47.

11. Congrés en el qual van participar 1.000 congressistes que representaven 481 entitats.

12. La Fundació *Esplai* de Barcelona impulsa la trobada (QUINA?) i en publica el quadern *Xarxes Associatives. Sumar esforços per multiplicar resultats*, a més a més de crear el Fòrum Virtual.

dCIDOB 88.

Moviments socials i globalització.

Els moviments de resistència global. Un nou tipus de moviment social?
Salvador Martí i Puig

ELS MOVIMENTS DE RESISTÈNCIA GLOBAL

UN NOU TIPUS DE MOVIMENT SOCIAL?

Salvador Martí i Puig Professor titular de Ciència Política de la Universitat de Salamanca i investigador de l'IGOP-UAB

Existeix el moviment de resistència global? Respondre aquesta pregunta no és fàcil. En primer lloc per l'ambigüitat de la mateixa etiqueta amb què es defineix aquest suposat moviment des de fora: antiglobalitzadors o globalifòbics.

I és que per ara cap dels col·lectius assenyalats com a tals en múltiples reportatges s'auto-defineix amb aquest nom. Es diuen anticapitalistes, anarquistes, zapatistes, okupes, solidaris o alternatius. Però de globalifòbics o d'antiglobalització res de res.

Fins ara els moviments que havien anat florent –l'obrer, el feminista, l'ecologista, l'internacionalista, el gay, etc.– estaven orgullosos de ser precisament el que eren i com sel's qualificava. Què passa doncs amb l'anomenat moviment antiglobalització? Com definir-lo? Potser s'haurà de cercar una altra estratègia a la de cercar deduccions etimològiques. El text que segueix és un intent.

La globalització i el seu impacte polític ▶ Què és la globalització? Certament, existeixen múltiples definicions d'aquest concepte. Segons el Fons Monetari Internacional, la *globalització* és “la interdependència econòmica creixent del conjunt de països del món, provocada per l'augment del volum i la varietat de les transaccions transfrontereres de béns i serveis, com també dels fluxos internacionals de capitals, al mateix temps que la difusió accelerada de la tecnologia”. Amb tot, malgrat l'esmentada definició –encunyada, per cert, per un dels promotors d'aquest procés– n'existeixen d'altres menys neutrals (Stiglitz, 2002). En aquesta direcció, un dels teòrics del tema, Ulrich Beck (1998), distingeix entre els conceptes de *globalització*, *globalitat* i *globalisme* amb l'adjectiu d'acotar i reorganitzar el camp de recerca d'aquest fenomen.

Ulrich Beck equipara el *globalisme* amb la ideologia i el discurs neoliberal, és a dir, a una cantarella que celebra la utopia de l'anarquisme mercantil de l'*Estat mínim* i del progrés lineal i ininterromput, el qual suposa l'aplicació de polítiques de lliure mercat i de desregularització. El segon concepte, el de *globalitat*, es refereix al fet que vivim en una “societat mundial” on les fronteres s'erosionen i existeixen interdependències múltiples. Però aquesta afirmació només és vàlida en el cas de catàstrofes ecològiques, i pel que fa a la mobilitat de fluxos de capitals o a la penetració d'hàbits culturals patrocinats per grans conglomerats mediàtics, però no ho és pas per a la lliure mobilitat de la mà d'obra, l'accés a l'educació o les prestacions socials. En aquest escenari nou, teòrics diferents també han assenyalat la progressiva “deslocalització” dels factors de producció i la interacció constant entre fenòmens locals i globals. La veritat, però, és que aquesta darrera afirmació també té un notable biaix: massa sovint són els rics els qui es globalitzen i els més pobres qui es localitzen. I quan no és així –cal recordar, per exemple, les allaus migratòries– els primers (i els seus estats) construeixen murs de contenció. I, finalment, per *globalització* es designa “aquells processos que tenen com a conseqüència el fet que actors transnacionals s'introdueixin en les capacitats de poder, en les orientacions, identitats i xarxes dels estats, erosionant la seva sobirania i incidint en les polítiques públiques de caràcter macroeconòmic” (Monedero, 1999:7-8).

D'aquesta forma, els tres conceptes ressenyats es refereixen, successivament, al discurs (el *globalisme*), a la interacció dels fenòmens en l'espai mundial (la *globalitat*), i en la desaparició d'un ordre polític basat en la sobirania dels estats (la *globalització*). Així, apareixen nous conceptes que ens indiquen l'aparició d'una *altra era*, amb una nova ideologia (el pensament únic), amb un espai polític dilatat (l'arena política és el món, malgrat que es faci quotidiana en l'àmbit local), i amb un entorn on els actors hegemònics del conflicte ja no són només els estats sinó que apareixen amb força empreses transnacionals, grups d'interès i organitzacions multilaterals que posen en qüestió un dels conceptes clau de la política dels darrers segles: el de la “sobirania estatal”.

Així cal preguntar-nos: Quin control exerceix un Estat sobre la seva política monetària, quan aquest està pendent del seu endeutament extern i sotmès a les fluctuacions de les transaccions financeres internacionals? Com pot un Estat vetllar pel medi ambient de la seva comunitat davant d'agressions com la radiació nuclear apareguda a milers de quilòmetres del seu territori? O, quina influència té sobre els mitjans de comunicació, quan s'han privatitzat la immensa majoria dels sistemes de telecomunicacions públics, i ara s'integren dins dels quatre conglomerats transnacionals? En aquestes condicions, l'Estat s'ha convertit en un més dels actors polítics planetaris, i perd el protagonisme central que havia gaudit abans. Ara el seu rol és competir o col·laborar amb una nova constel·lació d'actors polítics que sovint penetren dins d'àmbits de decisió que els estats havien considerat com a propis i exclusius fins no fa gaire.

Però més enllà de la definició dels conceptes exposats i de la constatació dels canvis que s'han produït durant els darrers temps, és precís veure que en aquest nou escenari, com en tots els processos històrics, hi ha guanyadors i perdedors. En aquesta direcció cal assenyalar, per exemple, que avui les economies avançades –on cal incloure l'Estat espanyol– amb un 16'6% de la població mundial, gaudeixen d'un 78% del PIB mundial i cadascun dels habitants del primer món disposa (com a mínim estadísticament) de 75 euros al dia. D'altra banda, gairebé el 57% de la humanitat, que viu en els països més pobres, sobreviu amb un 6% del PIB global i cadascun dels seus habitants es sosté –o ho intenta– amb dos euros i mig al dia.

Així, a una dècada de la caiguda del mur de Berlín i del triomf total del capitalisme no s'ha observat la tan promesa reducció de la pobresa. Es més, entre 1987 i 1998 el nombre de persones en situació de pobresa extrema ha augmentat, essent la distribució desigual dels recursos la causa principal de la mort, la desnutrició i la fam que sofreixen els habitants del nostre planeta.

Una distribució desigual que, durant les darreres dècades, ha estat negativament dinàmica: l'any 1960 el 20% de habitants més rics de la Terra disposava d'una renda 31 vegades superior a la del 20% més pobre, mentre que l'any 1999 la renda del 20% més ric era 83 vegades superior als pobres (Ziegler,2000:116)

© Rafel Segur

► "Un món al revés". El zapatisme, tot i distanciar-se de les guerrilles anteriors, proposa un món amb valors diferents als de lliure mercat. Lloc: Campament civil del Caracol d'Oventic (Cargol, resistència i rebel·lia per la humanitat).

Però enfront d'aquesta constatació cal preguntar-se a qui –i com– és precís demanar responsabilitats en un context definit per responsabilitats difoses, interessos opacs i actors que no es troben presents en l'escena pública. Certament sempre han existit dificultats teòriques i pràctiques per conciliar l'afirmació d'un poder estatal sobirà amb la idea de democràcia, però avui, en un ordre desregulat, asimètric, de geometria variable i en canvi constant encara sembla més difícil. Com es pot exigir comptes als qui prenen decisions vitals per a la majoria si no estan vinculats a cap institució pública fiscalitzable? Fins a quin punt es pot parlar de democràcia en un sistema polític on moltes de les mesures dictades transcendeixen a les autoritats escollides per sufragi universal? Hi ha els qui exposen que la globalització també aporta alguna oportunitat com, per exemple, les possibilitats que ofereixen els nous instruments tècnics de la informació, que possibiliten l'aparició d'una ciutadania més instruïda, millor informada i amb major capacitat d'amplificar els seus punts de vista i la seva pressió. Tal com va ocórrer l'any 1998 quan una professora de Dret de la Universitat de Harvard i directora de l'organització Global Trade Watch, Lori

Wallach, va descobrir que s'estava elaborant un tractat sobre inversions estrangeres –l'anomenat Acord Multilateral sobre Inversions (AMI)– que afavoria els inversors en detriment dels estats (fins al punt que els primers podien exigir compensacions per qualsevol acció governamental que pogués disminuir els seus beneficis) i va organitzar una campanya de denúncia que ràpidament va tenir el suport de centenars d'organitzacions internacionals, mitjans de comunicació –com ara *Le Monde Diplomatique*– i una multitud de ciutadans. Davant d'aquesta pressió la iniciativa va paralitzar-se. Amb tot, més enllà de les oportunitats que ofereixen aquestes eines de la “societat de la informació” és necessari pensar també qui són els que la componen. És a dir, cal preguntar-se per l'anomenat *gap* electrònic. En aquesta direcció, l'Informe sobre Desenvolupament Humà del Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament de 1999 va fer públic un balanç de l'accés mundial a les noves tecnologies on s'exposava que només un 2,4% dels ciutadans del nostre planeta són usuaris d'Internet (arribant al 26,3% als Estats Units i el 6,9% a la resta dels països de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, OCDE, mentre que a la resta del món les connexions es concentraven en els àmbits governamentals i en les delegacions de les ONG).

Enfront d'aquesta realitat és possible afirmar que Internet és un altre reflex de com es reparteixen els recursos i el poder en el món. Així ho conclou també el fet que el 90% de les connexions a Internet a Amèrica Llatina es concentren en els sectors amb majors rendes, que el 30% dels usuaris mundials siguin titulats superiors o que el 80% de la informació es trobi en anglès.

D'aquesta forma, amb independència d'utopies i il·lusions, cal percebre Internet com a un mitjà de comunicació en mans dels segments més privilegiats del planeta, la fi del qual és la creació d'un supermercat global al servei d'aquells que tenen quelcom a oferir o que tenen els recursos necessaris per comprar. Així les coses, no està clar si es tracta d'una nova era, però sí d'una *nova economia*.

Com interpretar els moviments de resistència global? ▶ Després d'haver resseguit –breument i a grans traços– els trets més característics de la “nova” societat globalitzada caldria preguntar-se: Què són i què signifiquen els moviments socials de resistència global? Quines novetats aporten en l'àmbit dels moviments socials? Per

observar-ho caldria veure com responem a les preguntes que plantegen les estratègies d'anàlisi desenvolupades per la literatura que estudia aquest tipus d'actors col·lectius, és a dir; en quina conjuntura apareixen? Quin tipus d'acció col·lectiva desenvolupen? Com s'organitzen els elements que el componen? En quin discurs emmarquen els seus greuges? I, finalment, amb quines finalitats? Òbviament, en aquest petit assaig no és possible respondre detalladament i profunda les preguntes plantejades. Amb tot, cal fer referència a la conjuntura en què apareixen, l'acció col·lectiva que despleguen, les seves formes d'organització, el seu discurs i, finalment, l'anàlisi de l'impacte del moviment en la política en particular i en la societat en general. Anem pas a pas.

La conjuntura ▶ Pel que fa a la conjuntura que avui s'ofereix als moviments socials, aquesta es caracteritza per una absència enorme d'espais de socialització política (ja que durant els darrers lustres els partits polítics han anat centrant la seva activitat en funcions cada cop més institucionals en detriment de les tasques socialitzadores i identitàries) i per una tendència a bolcar-se exclusivament en la conquesta d'espais institucionals. A causa d'aquesta dinàmica molta gent jove ha anat manifestant els seus anhels i demandes a través d'espais aliens al món partidari i institucional. D'aquest fet, massa sovint, les elits polítiques han titllat aquestes manifestacions de caràcter “movimentista”, de marginals i anàrquiques. Així, és possible afirmar que, en el cas que ens ocupa, les mobilitzacions que han anat apareixent durant la dècada dels noranta ho han fet “malgrat la conjuntura”, ja que estem parlant d'un període caracteritzat –sobretot després de la càrrega simbòlica que va suposar la caiguda del mur de Berlín– per la poca rellevància d'espais de contestació a l'ordre neoliberal, a causa del fracàs de l'esquerra tradicional i a l'hostilitat cap a qualsevol projecte crític a l'ordre hegemònic. En aquesta direcció, si bé les teories sociològiques que parlen dels processos de mobilització emfatitzen la importància que té una conjuntura favorable (o, segons, l'argot, l'estructura d'oportunitats polítiques) per l'aparició dels moviments socials, en el cas dels moviments de resistència global no ha estat així. Precisament per aquest fet caldria repensar un cop més la relació existent entre les oportunitats i l'acció dels moviments des d'una posició molt més fluïda, impredecible i creativa. Ja que si bé les oportunitats restringeixen i faciliten l'acció col·lectiva, aquesta també pot generar oportunitats. Per això és necessari referir-nos a l'acció col·lectiva, a la forma en què s'organitzen els moviments i a la seva capacitat de generar nous discursos.

L'acció col·lectiva ▶ Pel que fa a l'acció col·lectiva cal assenyalar que cada grup té una història (i una memòria) pròpia de l'acció col·lectiva, ja que la gent no pot emprar rutines d'acció que desco-neix, perquè en el fons, les rutines són productes culturals que –malgrat la seva evolució– tendeixen a ser molt resistents al canvi. Malgrat això, un dels actius més importants dels moviments “antiglobalització” ha estat la seva continuada creativitat per generar noves formes d'acció col·lectiva amb la qual comunicar i transmetre demandes, establir complicitats i identitat entre els seus membres i, sobretot, desafiar les autoritats.

En aquest sentit, els moviments de resistència global han incorporat al “repertori” d’acció col·lectiva tradicional noves formes que un cop apreses, experimentades, viscudes i assimilades han acabat per integrar-se a la cultura “movimentista”. En el fons, existeixen molts exemples per sostenir aquesta afirmació: la incorporació de les noves tecnologies com Internet (que va suposar l’aparició de la primera “guerrilla virtual” situada al bell mig de la selva Lacandona), la convocatòria de milers de joves a les ciutats on se celebren fòrums internacionals amb l’objectiu de bloquejar-los (com va observar-se a Seattle, Washington, Praga, Niça, Davos o Barcelona on persones disfressades de tortugues ninja o d’arbres es llençaven com “núvols de mosquits” als accessos dels edificis on es celebraven les convencions o en els hotels on s’allotjaven els funcionaris internacionals). Però per tal que aquestes accions tinguin transcendència aquests moviments socials han hagut de generar una relació més o menys simbiòtica amb els mitjans de comunicació, ja que sovint aquests només es preocupen per l’acció concreta que realitza un moviment en un moment donat i no per les raons que l’han motivada o, fins i tot de vegades, han distorsionat les demandes i els fets.

Així, com a resultat d’aquesta dinàmica, alguns moviments de resistència global han experimentat els efectes de la lògica dels *mass media* en els seus repertoris d’acció col·lectiva.

Una vegada convençuts que l’èxit o el fracàs de la protesta està condicionada per l’interès que mostren els mitjans, no hi ha dubte que el repertori, el discurs i la simbologia dels moviments de resistència global s’han anat adaptant (amb algunes excepcions, cal dir-ho) a la nova realitat mediàtica.

I així ho exemplifiquen algunes de les accions més paradigmàtiques dels darrers anys produïdes pels moviments. Una “penjada” d’un membre de la Plataforma “0’7% i més” de Lleida amb una tenda de campanya flotant en el campanar de la Seu de la mateixa ciutat durant 23 dies per demanar una Llei de Cooperació estatal transparent; les accions “caça-lobbies” (amb persones disfressades de forma similar als protagonistes de la pel·lícula *Caçafantasmes*) organitzades arran de la “Campanya contra l’Europa del capital i la guerra” del 13 i 14 de març a Barcelona; o el fet de que la *Confédération Paysanne* inundés els Camps Elisis de París amb ovelles o que el seu líder, José Bové, desmuntés la construcció incipient d’un establiment de la cadena McDonald’s a la petita localitat francesa de Millau, en són una mostra.

© Rafel Seguí

► “Escola dels zapatistes”. “Aquí estem, som la dignitat rebel”. Per a les petites comunitats desplaçades pel conflicte, l’esforç de mantenir l’educació autònoma les confirma en la seva dignitat. Lloc: Campament II de desplaçats, Polhó.

La dimensió i l’organització ► Pel que fa a la dimensió i l’organització d’aquests moviments queda clar que aquests només són grans en un sentit merament nominal, ja que en realitat s’assemblen molt més a constel·lació de petits grups, xarxes socials i connexions que no pas a una organització sòlida perfectament vertebrada. Per això quan s’analitza el moviment contra el deute extern o el zapatisme el seu estudi no pot circumscriure’s a les organitzacions que els lideren –allò que la teoria de la mobilització anomena el “nucli dur” o els “emprenedors”– perquè si ho féssim així només ens quedaríem amb l’espina del moviment. D’aquesta forma és important observar l’entorn del qual sorgeixen els militants, i que nodreixen el moviment antiglobalització. L’entorn el configuren els espais quotidians on es reuneix la gent per treballar o realitzar activitats socials –que podríem qualificar-los com els “nuclis socials de micro-mobilització”–, que és on s’estableixen els vincles a partir dels quals la gent es coneix, es compromet, genera llaços i decideix emprendre determinades mobilitzacions o “mogudes”.

Però una vegada localitzats aquests espais caldria estudiar què és el que fa possible l’aparició de “coalicions socials” àmplies que posen en marxa cicles de mobilització. És en aquest tema que apareix el dilema de crear organitzacions que siguin suficientment fermes per organitzar activitats de forma continuada però també prou flexibles per canviar segons les circumstàncies i per no enquadrar els seus simpatitzants en una estructura que els limiti la seva autonomia. En referència a aquesta exigència s’ha discutit molt sobre els avantatges que ofereixen les noves tecnologies.

No és cap novetat exposar que avui la major part dels moviments socials de resistència global del món utilitzen Internet com a una forma privilegiada de comunicació i organització. Internet, certament, ofereix als moviments una eina de comunicació que permet la flexibilitat i la coordinació; és capaç de transmetre un esdeveniment a temps real i difondre’l extensivament; pot estendre codis culturals i valors en un marc que s’indueix a la coalició i l’agregació; i possibilita l’existència de “trinxeres” de resistència locals i fer-les rellevants per a la res-

ta del món. En el fons, l'articulació de múltiples protestes que han acabat aterrant en un lloc concret –i simbòlic del planeta– com ara Seattle, Gènova o Barcelona no haguessin estat possible sense Internet que és, segons exposa Manel Castells (1998), la “connexió global i local”.

Amb tot, no es pot pas afirmar que els moviments siguin un producte d'Internet, perquè aquest és només això: un instrument que desenvolupa i amplifica. Però Internet no canvia comportaments ni crea codis. Internet només potencia les conductes a partir d'allò que existeix. Una de les “descobertes” dels estudiosos de les noves tecnologies, quan van voler mesurar l'impacte i la influència que té Internet sobre la sociabilitat, va ser quelcom que contradiu els mites existents respecte de la web. La “descoberta” va ser el fenomen anomenat “com més, més...”, és a dir, com més xarxa social física es té, més s'utilitza Internet; i com més s'utilitza Internet més es reforça la xarxa física existent. Altrament dit, que només quan hi ha persones i grups amb unes xarxes de sociabilitat sòlides hi ha correlació entre la sociabilitat real i la virtual (Castells, 2000).

En aquest sentit, si bé és important tenir en compte la xarxa virtual per comprendre els moviments socials contra la globalització realment existents, encara és més necessari observar prèviament l'existència dels espais quotidians on es difonen els valors dels quals aquests parteixen.

És a dir, Internet no va crear el subcomandant Marcos, el Moviment de Resistència Global, el Public Citizen o l'Human Rights Watch, però probablement sense Internet aquests mai no haguessin estat el que avui representen.

Generadors de discurs ▶ I finalment, és precís observar a aquests moviments com a generadors de discurs. La mobilització depèn de “cosmovisions” compartides, ja que els greuges i les injustícies socials per si soles no són suficients per suposar l'inici de l'acció col·lectiva. Perquè aquesta es doni ha d'existir una consciència de la situació i un discurs social que la relacioni amb polítiques determinades. En aquesta direcció és necessari un discurs que faci tres tasques. La primera és oferir un diagnòstic que expliqui la realitat a través de valors determinats que visualitzin els greuges. La segona és elaborar un pronòstic optimista en el cas que es dugui a terme algun tipus d'acció col·lectiva. I la darrera tasca és motivar els individus perquè es mobilitzin. Es tracta, en definitiva, d'incidir i redefinir les creences socials

© Rafel Seguí

▶ “Che i estrella”. El zapatisme és un moviment de resistència a la globalització, al pensament únic i al neoliberalisme, i un referent per a altres lluites amb les quals comparteix símbols. Lloc: Polhó.

compartides que configuren el “sentit comú” i fer que s'actui d'acord amb aquest. Així, l'èxit dels moviments socials es relaciona amb la capacitat d'introduir determinats temes i percepcions en les creences ja existents en la població com va fer, per exemple, la campanya Jubileu 2000 en una comunitat progressivament sensibilitzada per les desigualtats entre el Nord i el Sud, o la proposta d'Amnistia Internacional de crear un Tribunal Penal Internacional després del que va passar als Balcans o en la regió dels Grans Llacs.

D'aquesta manera, el discurs elaborat des dels moviments pretén impactar en l'acció col·lectiva com a un dispositiu que redefineix com a injust allò que prèviament s'havia considerat, simplement, desafortunat. I és que una tasca fonamental dels moviments socials és convèncer que les indignitats de la vida quotidiana no estan escrites en els estels, sinó que gairebé sempre poden atribuir-se a algun equilibri polític i que, per tant, poden canviar-se a través de l'acció col·lectiva.

Un exemple: la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern ▶ És per això que també podríem definir els moviments socials com a agents que desafien el discurs dominant i que mobilitzen determinats sectors de la societat, com va fer-ho la Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern (XCADE). En el cas de la XCADE (en convocar la ciutadania a la consulta social) va elaborar un discurs que partia de l'existència d'un món dividit entre un Nord poderós i un Sud dependent, on

els països del Nord concentren la riquesa i controlen les institucions multilaterals (com el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional) que dicten les polítiques que impedeixen el desenvolupament dels països del Sud. En aquest sentit allò que la XCADE exposava era una visió de l'estat del món a través d'un diagnòstic on l'actitud de les autoritats del Nord és una de les raons de la situació de misèria que viu la majoria dels habitants del Sud. Així, el que la XCADE volia exposar era que la pobresa i la misèria que avui pateix el 68% de la població que viu en el planeta no és una fatalitat, sinó el fruit d'un ordre determinat que pot canviar-se si es lluita en la direcció adequada –com, per exemple, participant en la Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern (Ibarra y Martí,2003).

En aquest sentit la XCADE interpretava la realitat (un món dividit entre el Nord i el Sud), feia un diagnòstic (la necessitat de canviar les polítiques de domini del Nord cap al el Sud) i exposava possibles mesures concretes (l'abolició del deute) que només podrien aconseguir-se a través de la mobilització ciutadana: com ara la convocatòria d'una Consulta Social. Però per tal que la gent es sumés a aquesta iniciativa era necessari elaborar un discurs que mobilitzés la ciutadania. I aquest va ser un discurs que apel·lava a la urgència i a la possibilitat d'obtenir un impacte en la societat i en les institucions. La urgència provenia del fet que era precís actuar en aquella oportunitat (el dia 12 de març de l'any 2000), ja que aquell era el moment perquè tothom es manifestés en la Consulta Social i que si no es feia s'hauria d'esperar quatre anys més per trobar una situació semblant. Alhora, aquesta fita es relacionava amb el fet que era en aquells precisos instants en què també es realitzaven campanyes en la mateixa pretensió –com ara la de Jubileu 2000– o propostes per reduir el deute dels països pobres més endeutats –la iniciativa HIPC. En aquesta línia els activistes de la XCADE van intentar oferir un panorama en què era possible una alternativa que només podria aconseguir-se a través de l'acció.

Òbviament aquests arguments formen part d'una visió que sobreestima l'existència d'oportunitats. Però cal dir que l'única forma de transformar quelcom parteix de la base de creure-ho prèviament. De fet, només les percepcions poc realistes del que és possible poden alterar la realitat. Es tracta de dir un cop més la frase: “ho vam aconseguir perquè no sabíem que era impossible!”.

Els resultats ▶ I finalment, abans d'abandonar el tema, és precís detenir-se en la qüestió dels resultats de l'activitat dels moviments de resistència global, ja que després de totes les preguntes plantejades cal preguntar-se: Quins són els fruits que s'obtenen després de tants esforços? O, tant de merder per a què? Aquestes inquietuds són prou rellevants ja que sempre s'atribueix als moviments transformacions múltiples en tots els àmbits polítics. En el simbòlic, amb canvis en el sistema de valors, en les opinions i en la formació de noves identitats col·lectives. En el mapa d'actors, amb la capacitat de fer emergir nous actors polítics o de generar canvis en l'estructura de representació política i en els sistemes d'aliances. En l'institucional, amb

l'habilitació de nous espais i mecanismes estables de negociació amb les autoritats. I en les polítiques públiques, impulsant –o bloquejant– el canvi de certes polítiques governamentals (Ibarra, Martí i Gomà,2002).

En el cas que ens ocupa queda clar que els moviments antiglobalització han elaborat una nova simbologia de resistència enfront d'un ordre de coses que, des de finals dels vuitanta, semblava impossible discutir. Certament, des de la caiguda del mur de Berlín, els governants i els directius de les agències multilaterals van elaborar una retòrica on s'exposava que les polítiques que s'estaven executant eren “les úniques possibles” i que, per tant, no hi havia espai per a l'oposició, la dissidència o la simple discussió. Amb tot, l'aparició d'aquests moviments ha suposat l'aparició d'esquerdes dins d'aquest discurs fins al punt que a les darreres cimeres internacionals els mateixos dirigents del Fons Monetari Internacional –en un lloable exercici d'humilitat– han expressat que les persones que es manifesten al carrer també tenen les “seves raons i motius”.

Pel que fa al mapa d'actors i l'impacte en les institucions, l'aparició d'aquests moviments ha suposat una tempesta dins de la bassa d'oli en què fins fa poc navegaven molts partits, representants i grups d'interès.

Amb l'aparició d'aquests moviments, molts actors han hagut de posicionar-se sobre temes que des d'aleshores no estaven a l'agenda, a la vegada que apareixien nous espais on se celebraven debats que plantejaven una altra forma de concebre la política, la ciutadania i la globalització.

Els “Encontres intergal·làctics per la humanitat i contra el neoliberalisme” endegats per l'EZLN o el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre en són una mostra.

El que encara s'ha de veure, però, és l'impacte d'aquests moviments en les polítiques dels governs i de les institucions multilaterals. Potser que encara es necessiti una certa distància temporal per poder veure en perspectiva quins han estat els resultats de tantes campanyes, contracimeres, fòrums, bloqueigs i encontres. O quins seran els fruits de les idees crítiques i alternatives que, de forma massiva i instantània, circulen per la xarxa.

Existeix realment el moviment o ens l'hem inventat? ▶ De tot el que hem exposat fins ara sembla que l'aparició de xarxes de resistència global contradiu la hipòtesi elaborada durant la

primera meitat dels noranta on es deia que els “nous” moviments socials (pensant bàsicament en la majoria de les ONG que van aparèixer durant la dècada passada) havien suposat l’abandó de les relacions conflictives amb les institucions polítiques, fent de la seva tasca una qüestió més propera a la gestió de recursos escassos –focalitzant la seva atenció a assumptes concrets i específics– que a la política. Però el que ha succeït durant els darrers anys sembla contradir la hipòtesi en qüestió. L’aparició de nous moviments de caràcter radical que presenten majoritàriament un discurs holístic, confrontatiu i global tornen a donar als moviments socials recents un cert grau de conflictivitat.

Així doncs, es podria afirmar l’aparició d’un nou tipus de moviment social que es diferencia de l’immediatament anterior per la seva voluntat crítica i confrontativa alhora que es diferencia dels moviments resistents dels anys seixanta i setanta per la seva estructura organitzativa difosa i etèria. Per això no és estrany que sovint molts analistes prefereixin qualificar el moviment de resistència global com a una “onada de mobilitzacions” enfront d’algun esdeveniment puntual (com ara la realització d’una contracimera o l’organització d’un fòrum social) que d’un moviment pròpiament dit. Aquesta afirmació podria sostenir-se argumentant que a l’interior d’aquestes manifestacions s’hi troben col·lectius, organitzacions i formacions polítiques amb posicionaments múltiples i diversos i que l’únic que els uneix és un mínim denominador comú: l’oposició i crítica a l’ordre hegemònic realment existent. Però no només és això, aquesta hipòtesi també podria recolzar-se demostrant la dèbil estructura orgànica d’aquest tipus de manifestacions, dissolent-se després de cada acte deixant només unes pàgines web amb manifestos.

Amb tot, a partir d’aquest nou fenomen ha aparegut entre notables col·lectius del país una sensibilitat comuna i moltes complicitats compartides, una memòria col·lectiva, noves dinàmiques de treball (a través de grups d’afinitat i de vincles extensos), noves maneres d’entendre la política (focalitzant l’espai local i l’internacional), com també l’aparició de xarxes latents que s’activen arran de determinades mobilitzacions puntuals, si bé és cert que durant la resta de temps cadascuna treballa en el seu espai quotidià.

Certament no és gratuït debatre si estem parlant d’un nou tipus de moviment o només d’un aplec d’iniciatives. És difícil concloure aquest debat però de tot el que s’ha exposat potser caldria ser agosarats i llançar la hipòtesi de l’aparició d’un nou tipus de moviment social. Un moviment més lax, que aplega diverses identitats socials bàsiques i que pren forma gràcies a les noves tecnologies i a l’escurçament de les distàncies reals. En definitiva, d’un moviment que, si bé només s’activa públicament en moments puntuals, té una capacitat notable per coordinar activitats reivindicatives i crítiques amb un gran ressò mediàtic. I mentre, entre fòrum i contracimera, cadascuna de les seves parts actua en el seu entorn més proper, i dóna al moviment una sensació d’hivernació que només s’interromp a l’escalf d’algun esdeveniment puntual. Caldria doncs qualificar-lo com a un moviment latent que només desplega les seves potencialitats de forma cíclica, gairebé estacional. ■

Nota >

Aquest text ofereix de forma abreujada idees ja desenvolupades en altres textos del mateix autor i que se citen en l’apartat de referències bibliogràfiques

Referències bibliogràfiques citades >

BECK, ULRICH *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas de la globalización*. Barcelona: Paidós, 1998.

CASTELLS, MANUEL *La era de la información. Economía, sociedad y cultura*. Vol. 2. Madrid: Alianza, 1998.

– (2000) “Internet y la sociedad red”. En: *Lliçó inaugural del programa de societat de la informació i el coneixement*. <http://www.uoc.es/web/cat/articles/castells/print.html>

IBARRA, PEDRO y GRAU, ELENA *Una mirada sobre la red. Anuario de movimientos sociales*. Barcelona: Icària, 2000.

IBARRA, PEDRO; MARTÍ, SALVADOR i GOMÀ, RICARD (Coords) *Creadores de democracia radical. Movimientos sociales y políticas públicas*. Barcelona: Icària, 2002.

IBARRA, PEDRO I MARTÍ, SALVADOR “Los movimientos antiglobalización”. A: Adell y Funes (eds.) *Movimientos sociales: Cambio social y participación*. Madrid: UNED, 2003.

MARTÍ, SALVADOR *El movimiento antiglobalización explicado a los meus pares*. Barcelona: Columna, 2002.

– “El movimiento antiglobalización en 2001”. A: Ibarra, Pedro y Grau, Elena *El futuro de la red. Anuario de movimientos sociales*. Barcelona: Icària, 2002.

MONEDERO, JUAN CARLOS “Apocalípticos e integrados frente a la globalización”. A: *Revista de Libro*. No. 27, 1999.

STIGLITZ, JOSEPH *Malestar en la globalización*. Barcelona: Edicions 62, 2002.

ZIEGLER, JEAN *La fam al món explicada al meu fill*. Barcelona: Edicions 62, 2000.

dCIDOB 88.

Moviments socials i globalització.

Resistències i iniciatives mediàtiques del moviment global.
Comunicació per a un altre món, però ja en aquest.
Víctor Sampedro

Resistències i iniciatives mediàtiques del moviment global

COMUNICACIÓ PER A UN ALTRE MÓN, PERÒ JA EN AQUEST

Víctor Sampedro Professor Titular d'Opinió Pública, Universidad Rey Juan Carlos, Madrid

El repte comunicatiu del moviment global resideix en construir una xarxa de mitjans que, com el mateix moviment, actuï de forma transescalar (del fet local al global i vice-versa) i que, potenciant la diversitat de lluites i estratègies, cohesioni alternatives comunes davant la globalització capitalista. El capitalisme transnacional depèn de les noves tecnologies de la informació, de la globalització de la propaganda que finança els mitjans corporatius i dels continguts promocionals de la indústria cultural. Però en el terreny de la comunicació, com en tants d'altres, la globalització desencadena processos ambivalents, als quals el moviment s'oposa (ofereix resistències) o dels quals pren avantatge (desplega iniciatives).

Els processos de concentració en unes quantes empreses transnacionals coincideixen amb l'aparició de nous actors i zones de comunicació amb certa autonomia. Vegeu el paper que han jugat les cadenes de satèl·lit àrabs en el conflicte d'Orient Mitjà, que traslladen al terreny de la informació el que passava en la indústria audiovisual amb els importants focus de producció a Egipte o l'Índia. Per tant, a la globalització hegemònica de les grans cadenes nord-americanes (la CNN, com a paradigma) cal sumar-hi aquests processos de "glocalització" contrahegemònica. Les cadenes àrabs traspassen les fronteres nacionals, però per desgràcia no les culturals i no poden considerar-se mitjans del moviment global. No obstant això, aquest, com veurem, compta amb xarxes de contrainformació d'abast mundial i de mitjans alternatius globals (segons temàtiques, àrees geogràfiques, etc.)

El flux d'informació i transaccions telemàtiques vinculades al capital especulatiu i financer també troben resistències comunicatives a Internet. El mercat electrònic de divises i accions empresarials s'enfronta a les denúncies i convocatòries del teixit social, oposat a l'economia monetarista i a les "liberalitzacions" privatitzadores. La xarxa és l'espai comunicatiu per excel·lència del moviment de resistència global, fins al punt d'haver-se convertit en la seva marca d'identitat. Resulta vital per a la coordinació d'estratègies i la formació d'identitats col·lectives virtuals, susceptibles, tanmateix, de sortir d'Internet i materialitzar-se, per exemple, en les primeres manifestacions massives que van tenir lloc simultàniament arreu del món contra la invasió a l'Iraq.

Les iniciatives mediàtiques dels fòrums socials s'inscriuen en aquests dos fronts, assenyalats abans: la contrahegemonia davant els mitjans corporatius i l'apropiació democràtica de les noves tecnologies. Cal considerar, almenys, cinc línies d'acció:

- ▶ El I Fòrum Mundial de l'Audiovisual que va tenir lloc a Porto Alegre, sobre els principis per fer front a la globalització capitalista de la informació i la indústria cultural;
- ▶ La campanya CRIS davant la Cimera Mundial de la Societat de la Informació, convocada per l'ONU;
- ▶ La constitució del Media Watch Global, un observatori d'anàlisi i denúncia;
- ▶ L'enfortiment de les xarxes de mitjans alternatius;
- ▶ L'apropiació de noves tecnologies (ordinadors i Internet) que potencien fluxos d'informació i coordinació amb abast global i horitzontalitat màxima.

Les tres primeres iniciatives assenyalades intenten desenvolupar principis crítics i polítiques de regulació del mercat capitalista de la comunicació. Les dues últimes se centren en teixir una xarxa de mitjans propis per al debat i la mobilització. Les tres primeres iniciatives són capitalitzades pels sectors més possibilistes del moviment. Les dues últimes, pels col·lectius amb demandes i estratègies més radicals (d'arrel). En aquestes pàgines presentem aquestes cinc línies d'acció. Al final, esmentaré alguns reptes que crec que són fonamentals: a) la connexió entre la comunicació i l'acció col·lectiva del moviment; b) la relació que s'hauria d'establir entre les iniciatives comunicatives de les organitzacions més radicals i les més consensuades del moviment.

© Rafel Seguí

► "Zapata tecnològic". Tot i que a les comunitats indígenes no hi ha Internet, aquest és un mitjà de difusió molt important de la rebel·lió zapatista. Lloc: Magatzem del *Caracol* de Morelia (Cargol, remolí de les nostres paraules).

Iniciatives davant el mercat global de la informació i la cultura ►

1. El I Fòrum Mundial de l'Audiovisual va agrupar totes les entitats, sectors professionals i industrials de l'audiovisual, els educadors i artistes reunits a Porto Alegre 2003. Van proposar una acció internacional coordinada, per tal que les societats civils i els governs avancesin cap a una "democràcia audiovisual mundial veritable". Més enllà dels principis, les propostes pretenen: (a) incentivar a través dels mitjans una democràcia deliberativa i participativa "d'alta intensitat"; (b) crear sistemes alternatius de producció i distribució; (c) fomentar la multiculturalitat, fent compatibles la igualtat i la diferència; (d) avançar en el coneixement col·lectiu i la contrahegemonia; (e) constituir una ciutadania global, entesa com a actor actiu en les institucions transnacionals i en els nivells inferiors de govern.

2. La campanya CRIS (Communication Rights for the Information Society) aglutina les iniciatives en les polítiques comunicatives del moviment, convocat davant la Cimera Mundial sobre la Societat de la Informació (Ginebra, del 10 al 12 de desembre de 2003 i Tunísia la primavera de 2005). Aquesta cimera de l'ONU ha fet una crida concreta a les organitzacions i els governs del Sud. Es planteja elaborar dos documents: la Declaració de grans principis ètics i regles de conducta i un Pla d'Acció, amb prioritats operatives que garanteixin l'accés equitatiu a les oportunitats brindades per la societat de la informació.

3. El Media Watch Global sorgeix de *Le Monde Diplomatique*, com a "cinquè poder" davant del "quart", encarnat per les multinacionals de la comunicació¹. Pretén esdevenir una plataforma crítica de la informació (el periodisme), la cultura de masses i la publicitat de les grans corporacions. Intenta conferir recursos i arguments (*empoderament*) al ciutadà sobre el consumidor i al periodista independent sobre l'assalariat precari i lligat de mans per la seva empresa. Brinda una plataforma crítica a ambdós sectors, davant del "superpoder dels mitjans corporatius": "un poder sense contrapoder". Vol reunir professionals i estudiosos dels mitjans i el públic més actiu per establir els criteris d'una "ecologia de la informació", a partir de la qual exigir una eti-

queta "d'informació bio", basada en el rigor i la responsabilitat social.

Aquestes tres línies d'acció desperten certa controvèrsia en el si del moviment. Poden ser acusades de privilegiar els sectors més privilegiats, els que ja gaudeixen de més visibilitat. En cert sentit, encara evoquen l'antiimperialisme cultural dels anys setanta i vuitanta, que no va poder formular polítiques concretes contra el desequilibri entre el Nord i el Sud, entre els propietaris (privats o estatals) i els consumidors de la informació. En aquest sentit, serien propostes declaratives (sense efectes pràctics), amb un cert caire institucionalista i d'avantguarda intel·lectual. No obstant això, són també expressió de com el moviment pretén colpejar les institucions de governança global i el mercat de la informació corporativa. Les crítiques esbossades abans són conseqüència lògica dels objectius que es persegueixen: el desenvolupament de polítiques estatals i transnacionals que reorientin els mercats mediàtics i les noves tecnologies.

Hi ha dues idees força subjacents. Primera, que el dret de la informació és un bé públic i de gaudiment col·lectiu (amenaçat per la privatització i la mercantilització). Segona, que el lucre o la rendibilitat econòmica s'han de comptabilitzar amb la responsabilitat social. Perquè són molts els símptomes que evidencien la situació oligopòlica dels mitjans convencionals, la crisi de la funció pública i democràtica del periodisme comercial i la fusió que s'ha generat entre espectacle, informació i propaganda. Com a evidència, pensem si després de l'11-S la innovació tecnològica i la "lliure" competència empresarial generen informació fiable sobre els conflictes bèl·lics en marxa i si permeten fiscalitzar les decisions dels seus governants. Més aviat, assistim a un espectacle (des)informatiu que satisfà les èlits bel·licistes de les grans empreses mediàtiques i de les audiències més passives².

► "Emmascarats per desemascarar". El passamuntanyes negre és el símbol dels i de les zapatistes. Lloc: Botiga cooperativa del *Caracol* de la Garrucha (Cargol, resistència cap a una nova alba).

© Rafel Seguí

Iniciatives de desenvolupament de mitjans alternatius propis

► El moviment global ha intentat dotar-se de canals propis, que qüestionen l'agenda i el discurs hegemònic, plantejant una comunicació alternativa, en continguts i formes.

És a dir, no solament es desenvolupa la contrainformació en el sentit clàssic (desmentir les versions oficials), sinó que també es plantegen formes de comunicació i propostes absents en els mitjans corporatius. La relació pel que fa a aquests és antagònica, però el moviment també ha sabut desenvolupar estratègies cooperatives per introduir-se en aquests. A aquesta recerca de visibilitat en l'esfera pública hegemònica s'afegeixen altres intents de crear espais propis de contrahegemonia. Destaquen dues línies d'acció: projectes en xarxa que gràcies a les noves tecnologies redimensionen l'abast de les publicacions i de les radiotelevisions clàssiques; i les noves propostes desenvolupades a i per a Internet.

4. S'han començat a teixir xarxes de mitjans alternatius, que utilitzen les tecnologies clàssiques de la impremta i l'audiovisual, potenciades ara per l'ordinador personal i la digitalització. Han estat motors importants per a la implantació dels moviments socials del Sud. Sense aquests seria impensable l'aparició de l'EZLN i les organitzacions polítiques indigenistes, del Movimento dos Sem Terra o Vía Campesina. Aquestes xarxes han aconseguit influenciar les institucions transnacionals. Per exemple, la UNESCO desenvolupa un programa de Centres Comunitaris Multimitjans, que potencien mitjans locals (sobretot ràdios en llengües indígenes) i que lliga les comunitats indígenes a les xarxes de solidaritat global, a campanyes transnacionals i al seu protagonisme polític creixent al nivell estatal.

Els resultats són menys sòlids al Nord, encara que pugui semblar paradoxal. Diversos factors influeixen en aquest fet. La mercantilització i saturació informatives gairebé no deixen visibilitat a les iniciatives del teixit social. La fragmentació i individualització de les tecnologies (semblant a les dels estils de vida) han destruït les xarxes socials que alimentaven les cultures i les plataformes de comunicació de l'obrerisme o la contracultura. Després de la gairebé desaparició de la premsa de partit o sindical i la comercialització de l'*underground*, subsisteixen certs mitjans que provenen de l'esquerra extraparlamentària del segle XX. Cal assenyalar que allà on la societat civil mostra més vigor, els mitjans tradicionals de l'esquerra han aconseguit llançar amb èxit diverses iniciatives comunes³. Cal assenyalar que algunes xarxes de ràdios lliures reproduïxen en certs països del Nord el paper mobilitzador de les xarxes comunitàries del Sud. Mentrestant, els projectes per teixir les televisions alternatives locals a nivell global són encara embrionàries.

5. La telemàtica o l'ordinador personal connectat a internet han estat clau per a l'aparició del moviment global com aquest, i en gran mesura transcendeix les barreres espacio-temporals. Les seves aplicacions són: (a) les webs específiques de contracimeres o campanyes transnacionals; (b) les webs de contrainformació clàssica; (c) el ciberactivisme; (d) les web-log en què l'usuari pot comportar-se com a font, periodista i comentarista. Entre aquestes últimes destaca la xarxa *Indymedia*.

a) *Les webs de les contracimeres* convoquen i subministren informació sobretot de tres tipus: temàtica (eixos de debat i textos), logística o organitzativa (informació pràctica) i d'assistència legal (per resistir la repressió). Els avantatges d'Internet són obvis: abaratiment de costos, enorme abast i difusió, absència de controls

editorials, horitzontalitat i bidireccionalitat comunicatives. Però també llancen limitacions. L'accés a les noves tecnologies planteja barreres insalvables per a grans sectors de la població, marginats per classe social, nivell educatiu, gènere, edat, règim polític i desenvolupament tecnològic del país o la comunitat d'origen. D'altra banda, les webs dels fòrums socials i de les campanyes tenen una vida molt curta. Se centren en l'esdeveniment i funcionen, abans que res, com a instruments de coordinació puntual.

b) *Les webs de contrainformació* són el dispositiu amb el qual es fan visibles la immensa majoria de les organitzacions del moviment. És un dels primers recursos adoptats per qualsevol grup, i que de vegades es transforma (i, per desgràcia, només en això) en la seva "acta fundacional". És freqüent visitar pàgines que gairebé no han estat actualitzades des de la seva inauguració. Els enllaços amb les webs d'altres organitzacions teixeixen la xarxa del "moviment de moviments". Però existeix un cert risc de compartimentació ja que la coordinació per llistes de correu i distribució són sectorials. D'aquí (se suposa) sorgirien agendes i identitats comunes. Per això, existeixen webs de portals glocalitzats, que funcionen com a agències d'informació i interrelació entre organitzacions del moviment. S'agrupen per territori, eix d'activitat, tendència, etc.

c) *Internet* també funciona com a *àmbit d'activisme*. La cultura *hacker*, com a substrat, subministra xarxes d'experts que impulsen el desenvolupament lliure i col·lectiu de les noves tecnologies. Aquestes permeten recollir donatius i incorporar subscripcions de membres nous o l'enviament massiu de peticions amb un formulari. La cibermanifestació simula virtualment una acció col·lectiva o una manifestació. El ciberbombardeig (*mailbombing*) consisteix en remetre molts missatges fins al punt de saturar o col·lapsar un servidor. El *cracking* permet accedir a informació o espais reservats d'un servidor per inutilitzar-lo o sabotejar-lo. La llista es multiplica si es tenen en consideració les infinites variacions que existeixen. El ciberactivisme convoca, sens dubte, més participants que les accions directes, que requereixen presència física. Però aquest avantatge comporta també inconvenients: la implicació disminueix exponencialment.

d) *Les web-log* (llocs d'internet de publicació lliure i directa) més conegudes són les *Indymedia*. Nascudes després dels esdeveniments de Seattle el 1999 (amb 1,5 milions de visites), assoleixen el seu apogeu a la contracimera de Gènova (5 milions de visites). S'autodefineixen com a "un col·lectiu d'organitzacions de mitjans de comunicació independents i centenars de periodistes que ofereixen una cobertura de base i no comercial"⁴. La xarxa suma més de cinquanta centres locals de comunicació independents (la majoria a Europa i Amèrica) que s'han convertit en el dispositiu informatiu clau de les contracimeres i campanyes, tant per als simpatitzants com per als mitjans convencionals. Practiquen la "publicació oberta" (instantània i no censurada), impulsats pel lema "No odiis els mitjans, converteix-te en aquests". El seu repte més important és si, després de la crisi de l'estratègia de les contracimeres que tingué lloc a Gènova, *Indymedia* serà capaç de mantenir-se com a font prioritària per als simpatitzants i els mitjans convencionals. El debat sobre les competències i la composi-

ció dels col·lectius editorials, encarregats de mantenir una línia d'informació coherent (encara que molt plural) està obert⁵.

Davant les iniciatives esbossades abans, i dutes a terme pels sectors més consensuals i institucionalitzats, aquestes últimes s'entenen millor com a iniciatives de base, llançades per generacions més joves i organitzacions menys jerarquizades. A això es correspon un discurs més radical i demandes estructurals. No obstant això, han aconseguit l'extensió social i cultural del moviment entre sectors amplis de la població mundial. Han servit com a plataformes de convocatòria i coordinació per a les accions col·lectives globals fins ara impensables. Les friccions amb els sectors i les línies d'activitat més consensuals mereixen un text a part, però potser valgui la pena esbossar un parell de reflexions.

Preguntes obertes, reflexions inconcluses ▶ Crec que les qüestions comunicatives més candents a les quals s'enfronta el moviment global són dues: quina relació existeix entre la comunicació i l'acció col·lectiva? I quin tipus de relació es pot establir entre les iniciatives més institucionalitzades i més radicalitzades (d'arrel, una vegada més). L'ús de les noves tecnologies, el ciberactivisme, la coordinació i difusió per telefonia mòbil han fascinat gran part dels activistes i els seus "espectadors". Potser, per primera vegada, una nova generació d'activistes exhibeix un grau de sofisticació simbòlica i tecnològica comparable al dels centres de poder. No obstant això, aquesta fascinació pot dur al fetixisme discursiu i estètic: confondre les paraules i els gestos amb l'acció col·lectiva. El risc és encara més gran si els mitjans utilitzats són inaccessibles a grans sectors de la població, com passa a Internet. Només cal un exemple: els centenars de web-logs dels escuts humans i els dissidents iraquians que a penes han fet efecte en l'opinió pública, fascinada per l'espectacle (des)informatiu desplegat a l'Iraq i l'Afganistan.

El moviment ha potenciat els recursos expressius i comunicatius, i ha ampliat el repertori d'accions com també l'àmbit de les seves convocatòries. Però aquest és també un tret present a les grans corporacions que han promogut el "capitalisme popular", *l'economy* que s'ha desinflat com un globus, la infopropaganda bèl·lica que es desvela com a una mentida. Qualsevol procés comunicatiu implica riscos de banalització, representativitat i manipulació. La comunicació alternativa no ha de ser una excepció. Gairebé tots els estudis assenyalen que les noves tecnologies tendeixen a reflectir i no a superar les desigualtats. Així mateix, per consolidar comunitats i identitats alternatives, són més necessàries les relacions personals que les extensions tecnològiques⁶. Existeix un fet incontestable: la comunicació alternativa té el valor transformador del teixit social que la manté i que aconsegueix alterar els desequilibris de poder existents. La relació és recíproca: els discursos tenen una funció performativa (fan que ocorrin coses), però els efectes reals desapareixen si darrere no hi ha estratègies de veritat.

L'efectivitat del moviment global resideix, com en els moviments socials precedents ara integrats, en la seva capacitat per innovar, replantejar i bloquejar les agendes de poder. Això s'aconsegueix entrant a les institucions polítiques i en els mitjans de comunica-

ció convencionals, evitant al mateix temps la cooptació (convertir-se en una mercaderia mediàtica i en un simple espectacle) i la marginació (ser etiquetat com a marginal o residual). L'acció directa (física i simbòlica) sàviament combinada amb les interaccions possibilistes faciliten l'eficàcia dels moviments socials. Aquesta eficàcia resideix en el fet d'obrir els mitjans convencionals i les institucions polítiques a nous temes, i replantejar la manera de debatre'ls i gestionar-los i, fins i tot, bloquejar solucions falses: posant traves i reprenent així el cicle d'innovació política⁷. Part d'aquests objectius s'havien aconseguit abans de l'11-S. Després, la guerra global permanent contra el terrorisme va començar a implantar els retalls de llibertats i va *bunkeritzar* els centres de poder. Tanmateix, cal recordar que després de la contracimera del G-8 a Gènova, la socialdemocràcia havia començat a integrar diversos temes postulats per "l'antiglobalització". La Taxa Tobin es debatia en diversos parlaments i la renda mínima es contemplava en alguns programes electorals.

Res d'això hagués estat possible sense el concurs dels dos sectors als quals ens hem referit. Aquells que postulen propostes avancen diàlegs interinstitucionals i promouen canvis a l'opinió pública. Aquells que treballen la protesta obtenen l'atenció pública i escenifiquen les condicions d'opressió. Ambdós intents es reforcen mútuament. Ara bé, les finestres d'oportunitat política i mediàtica són molt estretes. El suport polític tendeix a ser retòric i interessat; moltes vegades oblidat quan s'accedeix al poder. Els mitjans corporatius se saturen aviat, per la mercantilització trivial del moviment i la cobertura rutinària de fonts oficials, conduint a la indiferència i al silenci⁸.

El moviment continuarà necessitant el concurs de tots els actors i dels dispositius que hem revisat. Urgeix, en concret, tornar a incidir en els mitjans convencionals des dels alternatius i teixir xarxes que siguin veritablement comunes al moviment. La comunicació massiva proporciona visibilitat i capacitat d'interacció. El seu risc és convertir el moviment en un eslògan electoral o una moda mediàtica més. La contrainformació cohesiona debats i identitats alternatives, però seria un error transformar-la en una marca identitària, encara que sigui la de l'antiglobalització. ■

Notes ▶

1. Ignacio Ramonet, "El quinto poder". *Le Monde Diplomatique*, n.96, octubre 2003. D'aquí sorgeixen les expressions entre cometes que segueixen.
2. Sampedro, V. (inèdit) "Entretenimiento desinformativo: del espectro de Vietnam al espectáculo de Irak".
3. Destaca, a mode d'exemple, la cooperació establerta a Itàlia pels diaris *L'Unità*, *Il Manifesto* i *Liberazione*. Van aconseguir difondre, després de la contracimera del G-8 a Gènova (juny de 2001), un vídeo, un llibre blanc i un CD-Rom. Van doblar en difusió al setmanal *L'Espresso*. També a Itàlia ha sorgit des d'àmbits del pensament de l'autonomia *Global Magazine* (primavera de 2003). Es tracta d'una revista lligada a l'experiència dels centres socials autogestionats i liderada per Toni Negri. Representarien a la "nova" generació (fa dècades que teoritzen) d'intel·lectuals del moviment, davant el model més clàssic de *Le Monde Diplomatique*.
4. "Què es Indymedia", FAQ. www.indymedia.org. D'aquí procedeixen també les dades precedents.
5. L'extrem d'aquest procés el representa, per exemple, Indymedia Madrid, que exigeix la lectura d'una "declaració d'intencions" i la sol·licitud d'un compte d'usuari que inclou "unes quantes preguntes sobre tu mateix", com a pas previ a poder avaluar les informacions. Vegeu www.acp.sindominio.net, www.madrid.indymedia.org: "El proceso editorial".
6. Vegeu la revisió bibliogràfica de Mario Diani, 2001 "Social movements networks: virtual and real", a Frank Webster (ed.) *Culture and Politics in the Information Age*. Londres: Routledge.
7. Victor Sampedro. 2000. "Media, social movements and history: an agenda-building case study", a Fleming, D. (ed.) *Formations: 21st Century Media Studies Textbook*. Manchester University Press: Manchester i New York, pàg. 331-346. Versió prèvia el 1997. "The Media Politics of Social Protest."
8. *Ibid.*

LLISTAT DE RECURSOS ▶

Sara López Martín

Aquest annex proporciona un llistat actualitzat (7.11.2003) de recursos esmentats al text anterior, per tant, no pretén ser exhaustiu.

Web I Fòrum de l'Audiovisual a Porto Alegre ▶

http://www.forumsocialmundial.org.br/dinamic/FRA_Forum_Mundial_Au.asp

Web Campanya CRIS (Cimera Mundial de la Societat de la Informació) ▶ http://www.crisinfo.org/home_es.htm

Webs Contracimeres i fòrums socials ▶

Fòrum Social Mundial de Porto Alegre

<http://www.forumsocialmundial.org.br>

Contracimeres i campanyes

- ▶ Campanya "50 años bastan" contra el 50è aniversari de la creació de les institucions de Bretton Woods (1994): <http://www.50years.org>
- ▶ Seattle 1999: no hi ha webs oficials, la informació es va coordinar a través d'Indymedia Seattle: <http://seattle.indymedia.org>

▶ Contracimera de Praga: <http://inpeg.ecn.cz>

▶ Contracimera al Consell Europeu de Niça (2000): el web oficial està inoperatiu, van deixar caducar el domini; més informació a: <http://www.nodo50.org/niza00>

▶ Web de las Contracimeres "L'Altre Davos" (1999, 2000 i 2001), precedent de l'FSM de Porto Alegre: <http://www.otherdavos.net>

▶ Web de la xarxa NO global, creada contra la reunió a Nàpols de l'OCDE (2001): <http://www.noglobal.org>

▶ Gotebörg 2001: <http://www.gbg2001.org> (inoperativa).

▶ Barcelona 2001: l'oficial (<http://www.rosadefoc.org>) inoperativa, van deixar caducar el domini; més informació a: <http://www.nodo50.org/bcn01>

▶ Gènova 2001: <http://www.genoa-g8.org> (inoperativa, van deixar caducar el domini); més informació a: <http://www.nodo50.org/genova01>

Webs Observatoris dels mitjans ▶**Media Global Watch**

Llançament de la proposta de *Le Monde Diplomatique* (plantejada per Ignacio Ramonet a l'article "El quinto poder").

<http://www.attacmadrid.org/d/4/031015212215.php>. No existeix com a tal, de manera que no hi ha web oficial. Hi ha, però, alguns enllaços d'interès com ara:

- ▶ La proposta de creació: <http://www.monde-diplomatique.es/2003/01/oimc.html>
- ▶ Més a: <http://www.rebellion.org/medios/ogm070602.htm>
- ▶ Observatori dels mitjans de Veneçuela: <http://www.observatoriodemedios.org.ve>

Altres

- ▶ Institut de Comunicació Global: <http://www.igc.org>
- ▶ Càtedra UNESCO de Tecnologies, desenvolupament sostenible, desequilibris i canvi global: <http://www.catunesco.upc.es/esp/ftreball.htm>

Webs xarxes de mitjans alternatius ▶

Pla de Centres Comunitaris Multimèdia de la UNESCO

http://portal.unesco.org/ci/ev.php?URL_ID=5341&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201&reload=1068124203

Declaracions del director General de la UNESCO respecte de la necessitat del projecte:

<http://mirror.eschina.bnu.edu.cn/Mirror2/unesco/www.unesco.org/bpi/eng/unescopress/2002/02-65s.html>

ALER: Asociación Latinoamericana de Educación Radiofónica:

<http://www.aler.org.ec>

Ciranda: <http://www.ciranda.net/>

Asociación para el Progreso de las Comunicaciones (APC):

<http://www.acp.org/>

Global Issues: <http://www.globalissues.org/>

Publicacions i xarxes telemàtiques més rellevants ▶**Mitjans alternatius ▶****Publicacions a Internet**

- ▶ Resumen Latinoamericano: <http://www.nodo50.org/resumen>
- ▶ Molotov: <http://www.nodo50.org/upa-molotov> (estaria millor en un apartat de "contrainformació", però és una publicació en paper que també apareix a internet)
- ▶ El Otro País: <http://www.nodo50.org/elotropais>
- ▶ Viento Sur: http://www.nodo50.org/viento_sur
- ▶ El grano de arena (butlletí d'ATTAC distribuït per llista de correu electrònic): <http://attac.org/indexes/index.html>
- ▶ Le Monde Diplomatique: <http://www.monde-diplomatique.fr>

Ràdios

- ▶ Red con Voz: <http://www.redconvoz.org>
- ▶ Radió Klara Lliure i Libertaria: <http://www.radioklara.org>
- ▶ Unión de Radios Culturales de Madrid: <http://radioslibres.eurosur.org/union/presentacion.htm>
- ▶ Confédération nationale des radios libres (França): <http://www.cnrl.org/www2>
- ▶ Global Radio (Itàlia): <http://www.globalradio.it>

Contrainformació

- ▶ Nodo50: <http://www.nodo50.org>
- ▶ Pangea: <http://www.pangea.org>
- ▶ Griesca: <http://www.griesca.org>
- ▶ Sindominio: <http://sindominio.net>
- ▶ La Haine: <http://www.lahaine.org/>
- ▶ Guia de la Contrainformación: <http://www.nodo50.org/contrainf>
- ▶ La insignia: <http://www.lainsignia.org>
- ▶ Rebelión: <http://www.rebellion.org>
- ▶ Proyecto Cono Sur: <http://www.proyectoconosur.com.ar/>

Web-logs

Fonamentalment, la xarxa Indymedia, ja esmentada:

- ▶ El node central està a San Francisco: <http://www.indymedia.org>
- ▶ Existeixen més de cent nodes de la xarxa. A l'Estat espanyol n'hi ha cinc:
- ▶ Indymedia Barcelona: <http://barcelona.indymedia.org>
- ▶ Indymedia Madrid: <http://madrid.indymedia.org>
- ▶ Indymedia Euskalherria: <http://euskalherria.indymedia.org>
- ▶ Indymedia Galiza: <http://galiza.indymedia.org>
- ▶ Indymedia Estrecho: <http://madiaq.indymedia.org>

Webs sobre la guerra ▶

Webs de plataformes contra la guerra a l'Estat espanyol

<http://www.nodo50.org/antiglobalizacion/listadoguerra.htm>

Projectes telemàtics sobre la guerra, com el de Webcam in Iraq

<http://www.webcamiraq.org>

Mitjans de comunicació àrabs

Al Jazeera (<http://www.aljazeera.net>) en anglès:

<http://english.aljazeera.net>

Textos sobre hackers ▶**Manifest hacker**

<http://sindominio.net/biblioweb/telematica/mentor.html>

Declaració d'independència del Ciberespai (1996) per John Perry Barlow

http://sindominio.net/biblioweb/telematica/manif_barlow.html

Com esdevenir un hacker, per Eric Steven Raymon

<http://sindominio.net/biblioweb/telematica/hacker-como.html>

Més a: <http://sindominio.net/biblioweb>

Altres webs esmentades ▶

EZLN: l'oficial: <http://www.ezln.org>

Marxa al DF: <http://www.ezlnaldf.org>

Frente Zapatista de Liberación Nacional ▶ <http://www.fzln.org>

Xarxa d'enllaç civil: <http://www.enlacecivil.org.mx>

Movimiento Sem Terra: <http://www.Mst.org.br>

Via Campesina: <http://www.viacampesina.org>

Comunitats Indígenes

- ▶ La NETA: <http://www.laneta.apc.org>
- ▶ Congrès Nacional Indígena: <http://www.laneta.apc.org/cni>
- ▶ Comunitat de Moviments Socials: <http://www.movimientos.org>
- ▶ CONAIE (Confederación de Nacionalidades Indígenas de Ecuador): <http://www.conaie.org>

FSMed Fòrum Social Mediterrani ▶

www.fsmed.info

Des de finals de 2001 un grup d'organitzacions catalanes d'àmbit social han estat promovent la realització del 1er Fòrum Social Mediterrani, integrat en la dinàmica de regionalització de l'FSM. Com a Assemblea Promotora de l'FSMed, aquestes organitzacions treballen per tal que el procés del FSMed –refrendat per l'Assemblea Internacional (Rabat 05/2003, Nàpols 07/2003, Istambul 12/2003)– vagi avançant i tingui un espai de visualització a Barcelona 03/04, on els grups participants puguin debatre i exposar les seves idees i perspectives al voltant dels eixos següents: democràcia, ciutadania i drets humans; conflictes, ocupacions militars, militarisme i pau; drets econòmics, socials i culturals i models de desenvolupament; migracions; diversitat cultural i diàlegs transculturals; dona i Mediterrani; i sostenibilitat ambiental.

Greenpeace ▶

www.fsmed.info

Aquesta organització internacional neix a principis dels anys setanta per sensibilitzar l'opinió pública mundial i trobar solucions als diferents problemes mediambientals globals. Funciona com a un grup de pressió i porta a terme diverses campanyes, moltes d'aquestes creatives i originals, de confrontació no violenta (defensa de les balenes, els boscos, els oceans; contra la contaminació, les nuclears, l'armament, etc.) Compta amb desenes de milers d'afiliats arreu del món.

Jubileu 2000 - Jubilee Research ▶

<http://www.jubileepius.org/>

La coalició Jubileu 2000 neix al Regne Unit el 1996 i aglutina organitzacions d'arreu del món (esglésies diferents i grups socials) que critiquen, des de perspectives diverses, l'endeutament extern dels països en desenvolupament i les seves conseqüències. El llançament de la campanya Jubileu 2000 (conclusa el desembre de 2001) suposa la internacionalització de les mobilitzacions per a la condonació del deute extern. Una de les accions més importants que assoleix és la recollida de 24 milions de signatures de 169 països. El 1999 es crea oficialment a Johannesburg (Sud-àfrica) la campanya Jubileu Sud, que reuneix totes les organitzacions dels països del Sud.

Finalitzada la campanya, el programa *Jubilee Research* continua amb la tasca de reclamar la condonació del deute extern dels països en desenvolupament. Per aquest motiu ofereix informació actualitzada sobre les recerques, anàlisis, notícies i informes sobre deute internacional i finances. Així mateix, dóna suport a tot tipus de campanya internacional per a la justícia econòmica

Marcos, subcomandant ▶

www.ezln.org

Cap visible de l'Ejército Zapatista de Liberación Nacional (EZLN). Des de la rebel·lió zapatista de 1994, es converteix en una icona del moviment de resistència global.

MST Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra - Brasil ▶

<http://www.mst.org.br/>

Reuneix un milió i mig de camperols brasilers que lluiten per la terra i l'aplicació de la reforma agrària al Brasil. Les seves formes de lluita sempre són massives: manifestacions, concentracions, vagues de fam, ocupació de terres, etc.

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Principals actors del moviment alterglobalització.

PRINCIPALS ACTORS DEL MOVIMENT ALTERGLOBALITZACIÓ

AGP

AGP Acció Global dels Pobles ▶

www.agp.org

Formada a Ginebra el 1998, aquesta xarxa reuneix organitzacions populars de tots els continents amb la finalitat de coordinar la lluita i l'acció contra el mercat global i expressar el rebuig als imperatius de l'Organització Mundial del Comerç (OMC).

ATTAC Associació per a una Taxa sobre les Transaccions especulatives per a l'Ajuda als Ciutadans ▶

<http://attac.org/indexfla.htm>

Inicialment anomenada Associació per a la Taxa Tobin d'Ajuda als Ciutadans, es crea a França el 1998 a partir de l'impuls de la direcció del diari *Le Monde diplomatique*. Reuneix associacions, sindicats, mitjans de comunicació i ciutadans en general amb la finalitat de formar un grup de pressió que promogui el control democràtic del sistema financer mundial, el control de l'especulació del capital financer i la desaparició dels paradisos fiscals, al mateix temps que reivindica els drets d'una ciutadania mundial. En l'actualitat s'han format delegacions d'ATTAC arreu del món. El seu president és Bernard Cassen, director general de *Le Monde diplomatique*, i la seva vicepresidenta Susan George, escriptora i sociòloga nord-americana afincada a París.

Attac Catalunya

<http://attac-catalunya.pangea.org>

Realitza campanyes i activitats de formació. Compta amb diversos grups locals arreu del territori.

Col·lectiu Batzac ▶

<http://batzac.pangea.org>

Reuneix diferents grups de l'esquerra alternativa i segons les seves pròpies paraules: "Volem impulsar un pol polític amb altres persones i col·lectius d'esquerres per construir un projecte de transformació radical de la societat. Formem part de la resistència i ens volem comprometre en la defensa de les orientacions anticapitalistes dels moviments socials". Està estructurada en grups territorials que es reuneixen periòdicament i actuen segons l'orientació general de Batzac decidida a les conferències i assemblees.

Bové, José ▶

<http://www.confederationpaysanne.org>

Cap visible del sindicat agrari francès Confédération Paysanne. Ha liderat accions contra l'agricultura extensiva, plantacions de cultius transgènics i una sucursal de la cadena de *fast food* McDonald's.

Cassen, Bernard ▶

<http://www.monde-diplomatique.fr>

Director general de *Le Monde diplomatique*, és president d'ATTAC a França i va ser un dels impulsors del Fòrum Mundial de Porto Alegre a Brasil, que va definir com el primer pas d'un moviment històric. És seva la frase cèlebre "un altre món és possible".

FMA Fòrum Mundial de les Alternatives ▶

<http://www.directory.forum-alternatives.org/splash.html>

És una xarxa internacional de centres d'investigació i d'intel·lectuals militants del Sud i del Nord, creada el 1997, amb l'objectiu de donar suport als processos de convergències dels moviments socials i al sorgiment d'alternatives de desenvolupament democràtic, plurals i durables a la globalització neoliberal. Entre els seus projectes hi trobem l'elaboració de l'informe *Globalització de les resistències* (editada en castellà per Icaria editorial) i la base de dades *Repertori dels moviments socials*.

FSMed Fòrum Social Mediterrani ▶

www.fsmed.info

Des de finals de 2001 un grup d'organitzacions catalanes d'àmbit social han estat promovent la realització del 1er Fòrum Social Mediterrani, integrat en la dinàmica de regionalització de l'FSM. Com a Assemblea Promotora de l'FSMed, aquestes organitzacions treballen per tal que el procés del FSMed –refrendat per l'Assemblea Internacional (Rabat 05/2003, Nàpols 07/2003, Istambul 12/2003)– vagi avançant i tingui un espai de visualització a Barcelona 03/04, on els grups participants puguin debatre i exposar les seves idees i perspectives al voltant dels eixos següents: democràcia, ciutadania i drets humans; conflictes, ocupacions militars, militarisme i pau; drets econòmics, socials i culturals i models de desenvolupament; migracions; diversitat cultural i diàlegs transculturals; dona i Mediterrani; i sostenibilitat ambiental.

Greenpeace ▶

www.fsmed.info

Aquesta organització internacional neix a principis dels anys setanta per sensibilitzar l'opinió pública mundial i trobar solucions als diferents problemes mediambientals globals. Funciona com a un grup de pressió i porta a terme diverses campanyes, moltes d'aquestes creatives i originals, de confrontació no violenta (defensa de les balenes, els boscos, els oceans; contra la contaminació, les nuclears, l'armament, etc.) Compta amb desenes de milers d'afiliats arreu del món.

Jubileu 2000 - Jubilee Research ▶

<http://www.jubileeplus.org/>

La coalició Jubileu 2000 neix al Regne Unit el 1996 i aglutina organitzacions d'arreu del món (esglésies diferents i grups socials) que critiquen, des de perspectives diverses, l'endeutament extern dels països en desenvolupament i les seves conseqüències. El llançament de la campanya Jubileu 2000 (conclusa el desembre de 2001) suposa la internacionalització de les mobilitzacions per a la condonació del deute extern. Una de les accions més importants que assoleix és la recollida de 24 milions de signatures de 169 països. El 1999 es crea oficialment a Johannesburg (Sud-àfrica) la campanya Jubileu Sud, que reuneix totes les organitzacions dels països del Sud.

Finalitzada la campanya, el programa *Jubilee Research* continua amb la tasca de reclamar la condonació del deute extern dels països en desenvolupament. Per aquest motiu ofereix informació actualitzada sobre les recerques, anàlisis, notícies i informes sobre deute internacional i finances. Així mateix, dóna suport a tot tipus de campanya internacional per a la justícia econòmica

Marcos, subcomandant ▶

www.ezln.org

Cap visible de l'Ejército Zapatista de Liberación Nacional (EZLN). Des de la rebel·lió zapatista de 1994, es converteix en una icona del moviment de resistència global.

MST Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra - Brasil ▶

<http://www.mst.org.br/>

Reuneix un milió i mig de camperols brasilers que lluiten per la terra i l'aplicació de la reforma agrària al Brasil. Les seves formes de lluita sempre són massives: manifestacions, concentracions, vagues de fam, ocupació de terres, etc.

MRG

MRG Moviment de Resistència Global ▶

L'MRG - Catalunya neix el maig de 2000 com a una xarxa de diferents col·lectius i persones que comparteixen la inquietud de la lluita contra el sistema capitalista. La primera campanya que porta a terme és la de l'adhesió a l'acció de protesta de Praga contra la cimera del Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional. L'MRG aconsegueix unir desenes de grups de ciutats i regions diferents que tenen en comú el rebuig al capitalisme i al model neoliberal de societat que comporta. Editen la revista *Emergències* dedicada a conèixer millor els moviments d'arreu del món que lluiten contra la globalització econòmica.

L'MRG s'acaba dissolent tot i que es mantenen actives algunes de les seves branques.

MRG Girona (www.mrgirona.org) / MRG Tarragona (www.tinet.org/~mrgtgna)

Ramonet, Ignacio ▶

Director del diari *Le Monde diplomatique*, és fundador i president d'honor d'ATTAC. Ha estat un dels promotors del Fòrum Mundial de Porto Alegre i és considerat un dels intel·lectuals més prolífics, els articles i assaigs del qual sobre la globalització són referència obligada per aquells que volen conèixer en profunditat el moviment alterglobalització.

RCADE-XCADE Xarxa Ciutadana per a l'Abolició del Deute Extern

Red Ciudadana por la Abolición de la Deuda Externa ▶

<http://www.rcade.org/>

Xarxa formada a partir de la consulta social per l'abolició del deute extern celebrada l'any 2000, com a colofó de campanyes anteriors organitzades al llarg dels anys noranta per exigir la destinació del 0,7% del PIB en cooperació al desenvolupament. Compta amb alguns nodes locals arreu del territori.

Xarxa Internacional de Moviments Socials ▶

<http://www.movsoc.org>

Coordinada per la Secretaria Internacional dels Moviments Socials, amb seu al Brasil, reuneix tots els moviments socials presents al Fòrum Social Mundial i n'organitza les trobades.

XMG Xarxa Mobilització Global ▶

<http://www.xarxaglobal.net>

Xarxa "oberta de coordinació i treball estable", sorgeix de l'experiència del Fòrum Social Europeu de Florència i s'orienta a l'acció i a la mobilització. Hi participen col·lectius, organitzacions, moviments, grups locals i ciutadans en general, interessats a tirar endavant el calendari de campanyes i accions aprovat cada any a les assemblees de Moviments Socials del Fòrum Social Mundial i Europeu, com també a impulsar mobilitzacions i activitats contra la globalització capitalista i les seves conseqüències. La XMG és un espai constituït des de la base plural, participativa i assembleària que pretén facilitar el treball conjunt d'aquells que ho desitgin, sumant esforços i recursos, alhora que afavoreix la circulació de la informació.

Via Campesina ▶

<http://www.viacampesina.org/>

Fundada l'abril de 1992, és una plataforma internacional que reuneix més de 100 moviments agraris i pagesos d'arreu del món. Són presents en totes les cites internacionals relacionades amb l'agricultura i el comerç. Reivindiquen la sobirania alimentària i el control dels propis recursos per tal de satisfer les necessitats de les poblacions.

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Cronologia de conflictes

D I V E N D R E S 4

El Sudan, entre la pau i el contraterrorisme ▶ Amb motiu del 14è aniversari del cop militar que va pujar al poder Omar al-Bashir, el president sudanès ha anunciat que la guerra civil s'apropa a la seva fi.

La República Democràtica del Congo enfla la pau ▶ El dia de la independència de la R. D. del Congo, Joseph Kabila va anunciar la formació del Govern de transició que dirigirà el país cap a les eleccions democràtiques el 2005.

Còrsega: crispació davant la celebració del primer referèndum ▶ El 6 de juliol, Còrsega celebra el primer referèndum de la seva turbulenta història. Organitzat formalment per votar sobre la unificació dels dos departaments (Còrsega Alta i Còrsega Sud), s'ha convertit en una mena de referèndum sobre la dependència o independència de França.

La "hudna" del Pròxim Orient: respir versus reconciliació ▶ La "hudna", l'alto el foc tàctic i temporal declarat per Hamàs, la Jihad i el braç armat d'Al-Fatah, és un aplaudit respir després de mil dies de conflicte entre israelians i palestins.

D I V E N D R E S 1 1

Indonèsia: silenci sobre la guerra d'Aceh ▶ Amb la ruptura de l'acord de pau entre el Govern i els rebels separatistes del GAM, el 19 de maig passat, es va llançar una ofensiva militar, que ha provocat fins ara centenars de morts civils i ha interromput la vida quotidiana.

Terroristes suïcides per Txetxènia ▶ L'atemptat suïcida a Moscou, que va matar 16 persones i en va ferir prop de 50 durant un concert de rock, és un nou revés per Vladímir Putin en el seu intent de solucionar el conflicte de Txetxènia sense comptar amb els rebels.

Amenaçada la transició a Burundi ▶ Els rebels hutu de les Forces Nacionals d'Alliberament (FNA) estan atacant la capital, Bujumbura, provocant la fugida de milers de civils.

L'Iraq, a punt d'estrenar el seu Consell de Govern ▶ Els Estats Units han promès la formació, els propers dies, d'un Govern provisional a l'Iraq, que respectarà la diversitat ètnica i religiosa. Però Paul Bremer es reservarà el dret de veto sobre les decisions més importants.

D I V E N D R E S 1 8

Sàhara Occidental: el Polisario accepta el pla Baker ▶ A finals de mes, el Consell de Seguretat de l'ONU, presidit per Espanya, es pronunciarà sobre el futur del Sàhara Occidental. La proposta de resolució per posar en pràctica la segona versió del pla Baker ha estat acceptada pel Polisario

Sri Lanka: els rebels reprenen la iniciativa de pau ▶ La disposició dels Tigres d'Alliberament de la Terra Tàmil per tornar a la taula de negociacions, que van abandonar el passat 21 d'abril, torna l'esperança al procés de pau, sota els auspicis de Noruega.

Els paramilitars de Colòmbia deixaran de matar ▶ Gran part dels 13.000 paramilitars de les Autodefensas Unidas de Colòmbia (AUC), que han aterrit el país amb matances i assassinats selectius, han acordat amb el Govern d'Álvaro Uribe el seu desarmament i reintegració a la vida civil.

Cop militar pel petroli a São Tomé i Príncipe ▶ Un cop d'Estat militar ha enderrocat el Govern de São Tomé i Príncipe, un arxipèlag situat davant les costes de Guinea Equatorial i Gabon.

Corea del Nord: d'espionatge, mentides i armes nuclears ▶ Les tensions entre les dues Corees s'han aguditzat amb l'intercanvi de foc creuat a la zona desmilitaritzada de la frontera.

D I V E N D R E S 2 5

Libèria, a l'ull de l'huracà ▶ Monròvia és l'escenari de durs combats entre els rebels de LURD (Liberians Units per a la Reconciliació i la Democràcia) i les tropes governamentals.

La República Dominicana "a l'argentina" ▶ Augmenten els disturbis i les protestes a la República Dominicana després que el Govern d'Hipólito Mejía firmés un nou acord amb l'FMI.

setembre ▾

D I V E N D R E S 5

El procés de pau del Sudan, en dificultats ▶ Atacs a la província de Darfur, a l'oest del Sudan, perpetrats per milícies armades o en el context dels enfrontaments entre l'Exèrcit sudanès i el grup d'oposició armada de l'Exèrcit d'Alliberament Popular del Sudan (EPLS).

Els primers 100 dies del Govern Kirchner ▶ A l'Argentina existeix un nou ambient polític, provocat i dirigit per l'anomenat "estilo K", que està tenint efectes realment dinàmics a la societat.

Israel-Palestina: ni full ni ruta ▶ El mes d'agost ha estat testimoni de l'ascens i caiguda del Full de Ruta, i amb aquesta de la "hudna", l'alto el foc declarat per totes les faccions palestines, i de les esperances de pau en general.

Crida d'auxili dels Estats Units a l'Iraq ▶ Bush recorre ara a l'ONU per poder crear una força multinacional. La proposta, tanmateix, reserva el dret als EUA a conservar el comandament militar unificat de l'operació.

L'Afganistan, tornen els vells fantasmes ▶ El mes d'agost ha sobresortit a l'Afganistan per una escalada de la violència provocada pels atacs dels talibans que s'estan reagrupant.

Els kurds de Turquia trenquen la treva unilateral ▶ El Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) ha posat fi a l'alto el foc unilateral decretat el 1999 després de la captura del seu líder, Abdullah Ocalan.

D I V E N D R E S 1 2

Perú: enfrontats a la veritat i empesos a la reconciliació ▶ El 28 d'agost va sortir a la llum l'informe final de la Comissió de la Veritat i Reconciliació del Perú, en què es recullen els testimonis de gairebé 17 mil persones sobre els efectes de la violència entre 1980, quan va aparèixer Sendero Luminoso, i l'any 2000.

Macedònia, Kosovo i la fràgil pau als Balcans ▶ S'ha trencat la treva entre el Govern macedoni i les forces armades irregulars albaneses, com l'Exèrcit Nacional d'Albània (ENA) i l'Exèrcit d'Alliberament Nacional (EAN), que el 2001 va firmar l'acord de pau d'Ohrid.

El Nepal torna a la guerra ▶ La guerra ha tornat al Nepal després del trencament de l'alto el foc entre maoistes i l'Exèrcit, el passat 27 d'agost.

Moldova, laboratori d'assaig per a la política de seguretat europea ▶ Moldova, herència de l'enderrocament de la Unió Soviètica, país paupèrrim i refugi del crim internacional, es podria convertir en un banc de proves per a la política de seguretat i defensa de la Unió Europea.

Guinea-Bissau, cop militar per a "restituir la democràcia" ▶ Quatre anys després d'una sagnant guerra civil, els militars de Guinea-Bissau han pres el poder en un cop d'Estat pacífic.

D I V E N D R E S 1 9

Txetxènia, sense solució política al conflicte ▶ El preàmbul sagnant de les properes eleccions presidencials a Txetxènia, previstes per al 5 d'octubre, s'ha ampliat amb un atemptat a la veïna Ingúixia.

L'Iran obeeix el tractat de no-proliferaçió nuclear ▶ Després de dies de tensió i un ultimàtum de l'Organisme Internacional de l'Energia Atòmica, la república islàmica ha tornat a ratificar la seva cooperació amb els inspectors de l'ONU i el seu compromís amb el tractat de no-proliferaçió nuclear.

Burundi: l'àrdua recerca de la pau ▶ Hutus i tutsis de Burundi no acaben de posar-se d'acord per posar fi definitivament a la guerra civil.

Israelians i palestins, condemnats a buscar noves sortides ▶ Iàsser Arafat ha escapat de la marginació política gràcies a les declaracions del Govern israelià sobre la seva intenció de deportar el líder de l'ANP o

eliminar-lo, fet que el convertiria en heroi i màrtir del món àrab. La política seguida per Israel a Gaza i Cisjordània està estrangulant irremissiblement el somni d'Arafat per a un Estat palestí viable.

Guinea Bissau: dimiteix el president enderrocat ▶ El president de Guinea Bissau, Kumba Yala, enderrocat per un cop militar, ha signat un document en què renuncia al poder i ha fet una crida de suport per a la formació d'un Govern d'unitat nacional.

D I V E N D R E S 2 6

Côte d'Ivoire, desolació després de la crisi ▶ Els esforços de pacificació no van acompanyats de reconciliació. Les victòries militars contrasten amb el fracàs polític.

Rebel·lió a Bolívia ▶ Els indígenes de l'altiplà bolivià han declarat la guerra al Govern de Gonzalo Sánchez de Lozada després dels greus enfrontaments amb efectius militars i policíacs, que es van saldar amb set morts.

L'embolic de les Filipines ▶ Després de diversos contratemps, ajornaments i retards es preveuen noves negociacions de pau entre el Govern filipí i el Front Moro d'Alliberament Islàmic (FMAI) per a principi d'octubre.

El Sudan: el nord i el sud avancen en la resolució del conflicte ▶ El Govern del Sudan i les forces rebels del sud han arribat a un acord sobre qüestions importants de seguretat, que permetrà ambdues parts reforçar la seva posició política i militar.

L'Iraq privatitzat ▶ Els assassinats continuen a l'Iraq, comencen les privatitzacions massives i arriben cada vegada més informacions sobre una invasió basada en premisses falses: no existeixen armes de destrucció massiva al país, ni indicis que hagin estat amagades o destruïdes.

D I V E N D R E S 3

Rwanda inaugura la seva era democràtica ▶ Primeres eleccions legislatives des de la independència el 1962.

Etiòpia i Eritrea, entre la guerra i la pau ▶ La disputa sobre el traçat de la frontera entre Etiòpia i Eritrea està posant en perill la missió de pacificació i està debilitant greument el procés de pau entre ambdós països.

El Caixmir es dessagna ▶ Enfrontaments entre guerrillers procedents de la part pakistanesa del Caixmir i militars indis.

Guinea Bissau recupera l'esperança ▶ La junta militar ha nomenat l'home de negocis Henrique Rosa com a cap de l'administració civil interina fins a la celebració d'eleccions presidencials, que previsiblement tindran lloc d'aquí a uns 18 mesos.

Cuba obre les portes als exiliats ▶ Els ciutadans cubans que viuen als Estats Units o en qualsevol altra banda del món, siguin exiliats polítics o emigrants econòmics, podran tornar al seu país sense necessitat de sol·licitar al Govern un "permís d'entrada".

D I V E N D R E S 1 0

Rússia escriu el futur de Txetxènia ▶ No hi va haver sorpreses. Akhmed Kadírov ha guanyat les eleccions presidencials de Txetxènia amb una àmplia majoria, com estava escrit al guió de Moscou.

Senegal: fi de la guerra secessionista ▶ El líder dels separatistes de Casamance ha anunciat la fi de la guerra secessionista que ha durat 21 anys

El joc electoral de Guatemala ▶ Guatemala es prepara per a unes noves eleccions a principi de novembre. Entre un gran elenc de candidats, les opcions reals de les quals disposa l'electorat guatemalenc són dues: o vota pel militar Ríos Montt o vota per Oscar Berger, el candidat del capital tradicional oligàrquic.

Una oportunitat per a la pau a Burundi ▶ El president del país, Domitien Ndayizeye, i Pierre Nkurunziza, líder de les Forces per a la Defensa de la Democràcia (FDD), el grup rebel hutu més important, han signat un acord polític i militar global per posar fi a deu anys de guerra civil.

Rescabament a Síria ▶ Constitució d'un Govern d'urgència palestí. Augment dels incidents armats al sud del Líban. El primer atac israelià en vint anys a Síria, com a resposta a l'atemptat suïcida de Haifa, és un altre pas letal en el camí a la guerra a Orient Mitjà.

D I V E N D R E S 1 7

El Marroc: igualtat de drets per a la dona ▶ El monarca marroquí, Mohamed VI, ha posat punt i final al llarg debat sobre la reforma del Codi de la família amb l'anunci d'importantes mesures destinades a aconseguir "la igualtat de drets i deures" entre els homes i les dones del seu país.

Bolívia, davant un futur incert ▶ El passat 12 d'octubre la ciutat de El Alto, propera a La Paz, va ser escenari d'una autèntica massacre de civils en mans de l'Exèrcit.

Libèria: punt final a la guerra ▶ El procés de pau de Libèria ha entrat en una fase decisiva. Gyude Bryant, home de negocis i veterà lluitador per la democràcia, ha jurat el càrrec com a cap d'un Govern en el qual hi ha representades totes les forces militars i civils del país.

Kosovo i Sèrbia, cap punt de trobada ▶ El "primer diàleg directe" entre Kosovo i Sèrbia després de la guerra de 1999 no va ajudar a acostar postures ni a millorar les relacions entre ambdues parts.

Pròxim Orient: no tot són bombes ▶ L'atac sense precedents contra un comboi dels Estats Units a la franja de Gaza que va provocar la mort de tres nord-americans és la primera agressió directa de grups radicals palestins contra un objectiu nord-americà.

D I V E N D R E S 2 4

Bolívia: el president de l'esperança ▶ La rebel·lió social a Bolívia ha aconseguit la renúncia del president Sánchez de Lozada, una de les majors fortunes de Bolívia i defensor a ultrança de l'economia neoliberal, el qual ha fugit als Estats Units. Els líders camperols i sindicals han donat al nou president, Carlos Mesa, una treva de tres mesos perquè compleixi amb la llarga llista de reivindicacions.

El Sudan somia amb la pau ▶ El viatge del secretari d'Estat nord-americà, Colin Powell, al Sudan per donar suport i animar les converses de pau entre el Govern islàmic del nord i els rebels del sud ha consolidat la sensació que la fi de la guerra civil és a prop.

Azerbaidjan: president en nom del pare ▶ El triomf a les passades eleccions presidencials del 15 d'octubre d'Ilham Aliev, fill d'Heidar Aliev, president d'Azerbaidjan des de l'enfonsament de la Unió Soviètica, ha estat seguit per una onada de repressió i per les protestes dels observadors internacionals, a causa de les greus irregularitats abans i durant les votacions.

Repressió ètnica a Myanmar ▶ La repressió ètnica i les violacions dels drets humans a Myanmar continuen sent pràctiques quotidianes de la junta militar, que des del 30 de maig manté sota arrest la líder de l'oposició, Aung San Suu Kyi.

Sàhara Occidental: ultimàtum per al Marroc ▶ En l'últim informe sobre el Sàhara Occidental, el secretari general de l'ONU, Kofi Annan, ha donat tres mesos de termini al Marroc perquè accepti el pla Baker.

D I V E N D R E S 3 1

Côte d'Ivoire, fora de control ▶ A Côte d'Ivoire s'ha tornat a instaurar un clima de tensió.

Sri Lanka: restablir la confiança ▶ Existeixen indicis que ambdues parts estan novament disposades a continuar el procés de pau i trobar una solució a 23 anys de guerra.

Índia: tàctiques i estratègies entorn del Caixmir ▶ L'Índia ha donat passos estratègics per encarrilar la insurrecció al Caixmir.

L'Iraq i la resistència ▶ Els cinc atemptats a Bagdad que van acabar amb la vida de 43 persones i la sèrie d'assassinats selectius i atemptats amb bomba són una prova que la veritable guerra va començar el dia que els generals dels Estats Units van donar per acabada la seva l'1 de maig.

L'Afganistan, Estat fallit? ▶ Fa tres setmanes hi havia l'amenaça d'una guerra al nord de l'Afganistan. El sud es troba a les portes d'una nova guerra total i quatre regions a la frontera amb el Pakistan tornen a estar en mans dels talibans.

dCIDOB 88.

Moviments socials i globalització.

Construir la pau. Actuacions de la plataforma "aturem la guerra"
Miguel Ángel Rivero Hernández

CONSTRUIR LA PAU

ACTUACIONS DE LA PLATAFORMA "ATUREM LA GUERRA"

Miguel Ángel Rivero Hernández Representant del PSC a la Plataforma "Aturem la Guerra"

A molts ens ha sorprès la gran participació dels espanyols (i, especialment, dels catalans) a la campanya de mobilitzacions en contra de la guerra a l'Iraq. En un país en què els moviments socials han tingut poc arrelament (potser Catalunya és una excepció), on per circumstàncies històriques l'objectiu dels ciutadans va ser recuperar les llibertats democràtiques després de 40 anys de dictadura, els moviments a favor de la pau i el desarmament havien tingut, relativament, poca rellevància en el nostre entorn.

El rebuig a la guerra, i a les seves conseqüències, és consubstancial al gènere humà, i és de suposar que des dels primers homínids, almenys els perdedors d'una baralla van considerar que les conseqüències eren molt més nocives en molts casos que el fet d'aconseguir l'objectiu pel qual es va iniciar el conflicte. De tota manera, les referències històriques, (potser perquè en general la història l'escriuen els guanyadors) no són a favor de la pau sinó més aviat són una exaltació de la guerra.

Només els filòsofs i alguns escriptors de l'antiguitat van fer alguna reflexió en contra de la guerra. Durant el període romà i després, en el medieval i renaixentista, continua l'exaltació de la guerra i cal esperar fins a l'època de l'Enciclopèdia (segle XVIII), perquè hi hagi una discussió sobre si la millor manera de resoldre els problemes internacionals sigui a través de les armes. Fa dos segles, Emmanuel Kant va afirmar "que era un imperatiu moral fonamental per a tots els països unir esforços en una associació de nacions que tingués la responsabilitat de garantir la coexistència pacífica entre els països". El filòsof alemany pot ser considerat, per tant, el padrí de la idea de les Nacions Unides (ONU) i de la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948. Així, quan al final de la Segona Guerra Mundial es va crear l'Organització de les Nacions Unides (ONU) hi van quedar reflectides les idees de Kant. Però la Guerra Freda va malmetre l'esperit fundacional de l'ONU i els organismes dels quals es va dotar, sobretot, el Consell de Seguretat. La capacitat de "vet" que va atorgar a cinc països (EUA, Rússia, Regne Unit, França i la Xina) va frustrar qualsevol possibilitat d'una participació en termes d'igualtat de tots els estats del món.

Com a reacció a aquest estat de guerra generalitzada en suspens i a l'augment de la despesa en armament, com també a la proliferació nuclear, durant els anys cinquanta i seixanta es creen a tots els països occidentals moviments populars en contra de la guerra. Durant aquests anys comença el procés de descolonització que, en alguns casos, desemboca en guerra (Algèria, Vietnam, etc.) L'oposició a aquestes guerres, sobretot en el cas de Vietnam, va tenir un abast mundial i va mobilitzar tota la societat progressista occidental (incloent la mateixa societat nord-americana, on per raons de patriotisme, mai no s'havia qüestionat la participació a les guerres).

Un dels moviments més estesos fou el Consell Mundial per la Pau (*World Peace Council*), acusat per Ronald Reagan "d'estar comprat i finançat per la URSS". Deixant a part la polèmica de qui el controlava i finançava, és cert que va tenir una influència en contra de les guerres existents. Per aquests motius (i altres) durant els anys vuitanta el *Nuclear Freeze* nord-americà i els moviments pel desarmament a l'Europa Occidental es van distanciar dels anomenats *Peace Councils* (Consells de Pau) i, gairebé sempre, van manifestar la seva oposició a les guerres existents i la seva oposició a les armes nuclears, com també a la intervenció a tercers països, amb independència de si l'atribuïen a la ingerència del Bloc Occidental o Soviètic. De fet, una de les característiques pròpies del moviment pacifista a la dècada dels vuitanta fou la seva oposició al pensament impulsor de la Guerra Freda i a les seves estructures de blocs.

Però potser l'organització per la pau més antiga, que encara avui sobreviu (i amb força) és l'International Peace Bureau (IPB, Oficina Internacional de Pau) fundada el 1892 per, entre d'altres, l'escriptora Bertha Von Suttner, autora de *Die Waffen Nieder*, 1889

(*Abajo las Armas*), i impulsora de la Primera Conferència de Pau de la Haia el 1899. Von Suttner va encoratjar Alfred Nobel a instituir el Premi Nobel de la Pau, el qual ella mateixa va rebre el 1905 i l'IPB (com a organització) el 1910. Al llarg de la història, 13 membres electes de l'IPB han rebut el Premi Nobel de la Pau.

Cent anys després, el 1999, l'IPB fou una de les organitzadores principals de la Conferència de la Crida de l'Haia per la Pau, que va reunir 10.000 participants a aquesta ciutat. Després de la citada conferència, l'IPB s'ha centrat en el seguiment de l'Agenda de Pau de la Haia, especialment en la Campanya Mundial d'Educació per la Pau (veure quadre adjunt al final de l'article). En la introducció de la Carta de l'ONU, es diu textualment: "Nosaltres, els pobles, hem decidit evitar a les generacions futures l'horror de la guerra". No hi ha res en la naturalesa humana o en la guerra que pugui fer-nos pensar que és inútil fer un esforç per construir un món basat en el respecte mutu i en la seguretat no violenta.

Una vegada acabada la Guerra Freda, ja no se sosté l'excusa d'emmagatzemar armes de destrucció massiva per dissuadir-ne de l'ús l'altre bàndol. Per tant, a través de tractats internacionals, curosament supervisats, es podrien neutralitzar aquestes armes de destrucció massiva (incloses les nuclears), com ja s'ha fet amb les químiques i biològiques.

Fins ara, l'ONU ha tingut la tendència de confrontar la violència amb violència, especialment pel que fa al seu paper com a element de seguretat mundial (Corea, Balcans, etc.) A poc a poc, la funció original i essencial de les Nacions Unides per a la construcció de la pau (*peace building*) s'ha anat substituint per funcions de manteniment de la pau (*peace keeping*).

Els primers bombardeigs nuclears (Hiroshima i Nagasaki) van tenir lloc el 1945, però fins al 1957 no es va organitzar el primer moviment pacifista de base, amb vocació autènticament mundial, que plantejava propostes de cooperació internacional per a la pau i el desarmament. Durant els cinc o sis anys següents, el moviment pacifista antinuclear es va dedicar a conscienciar l'opinió pública sobre les terribles conseqüències de les proves nuclears a l'atmosfera. El 1963, els Estats Units i la Unió Soviètica van signar un pacte, mitjançant el qual es van prohibir les proves nuclears a l'atmosfera. Això va dur a un cert alentiment dels moviments pacifistes antinuclears. Però el 1979 aquests es van reactivar. En aquest any, milions de persones van sortir al carrer, a ambdues bandes de l'Atlàntic, quan es va filtrar la notícia que els Estats Units planejaven desplegar míssils nuclears de creuer a l'Europa Occidental com a "resposta" als míssils nuclears soviètics que ja estaven emplaçats.

Dins del camp de la protecció dels drets humans, un dels fets més destacats fou quan, el 15 de juliol de 1998, representants de 150 països es van reunir a Roma per acordar l'establiment de la Cort Penal Internacional abans de l'any 2000. Això és un indicador del grau de progrés durant el darrer mig segle. En aquest moments, més de 139 estats s'han adherit ja al tractat amb la seva firma. L'abril de 2002 es va produir la 60ena ratificació, per la qual la CPI ja ha pogut entrar en vigor. I la primavera

de 2003, 81 estats han subscrit l'Estatut de Roma i s'han designat els 18 jutges que componen la CPI.

Un altre dels camps en què els moviments de pau han lluitat durant molts anys és el del desarmament i, més concretament, el de les armes de destrucció massiva (dins d'aquestes, les nuclears tenen una importància especial). Gràcies a la pressió popular i invocant una clàusula de la Convenció de la Haia de 1907, que estipulava que "en el futur els dictats de Consciència Pública es tindran en compte en l'avaluació jurídica de nous tipus d'armaments", el desembre de 1994 les Nacions Unides van decidir sol·licitar al Tribunal Internacional de Justícia una opinió sobre la licitud de l'ús d'armes nuclears i de l'amenaça nuclear que comporta la possessió d'aquestes. El 1996, el Tribunal va confirmar que l'amenaça nuclear o l'ús d'armament nuclear es considerava il·legal, va condemnar aquest tipus d'armes amb fermesa i va dictaminar unànimement que s'havien de sotmetre al Dret Internacional Humanitari. En el seu informe el Tribunal va dictaminar que les Estipulacions del Dret de Guerra són també aplicables a les armes nuclears i no va trobar justificació jurídica per continuar tolerant l'amenaça nuclear, almenys l'ús d'aquest tipus d'armament. També va confirmar, de forma unànime, que les nacions s'han de sotmetre a l'obligació jurídica de dur a terme les negociacions per eliminar completament les armes nuclears, sota un control internacional estricte.

Una cultura de pau i desenvolupament sostenible ▶ S'hauria d'optar per la no violència, juntament amb la protecció dels drets humans i el manteniment d'un medi ambient sostenible i, mitjançant això, crear una cultura de pau que ens permeti establir un sistema de governació més humanitari als albors del nou mil·lenni.

Els especialistes han demostrat que caldria només l'1% del producte interior brut dels països desenvolupats per millorar la vida de milions i milions d'homes, dones i infants. En aquest cas, l'amortització del deute dels països més pobres podria tenir un paper molt significatiu. L'anomenada Taxa Tobin, que proposa gravar les operacions financeres relacionades amb la fugida de capitals és una idea sensata.

En relació amb el medi ambient, la crisi ecològica global es percep arreu del món, fins i tot als països desenvolupats. No obstant això, no s'aconsegueix promoure decisions que modifiquin els greus problemes ecològics que patim.

Cal buscar sortides a les contradiccions entre els interessos nacionals i els universals. Com a conseqüència de la manca d'atenció a aquest problema, ha sorgit el fenomen de l'*antiglobalització*, que rebutja la forma en què s'ha anat desenvolupant la globalització l'última dècada.

Tots aquests moviments, encara que són diferents, participen en la idea que un món millor és possible. I tots han participat en les campanyes en contra de les guerres, particularment en contra de la guerra a l'Iraq.

Actuacions de la plataforma "Aturem la Guerra" ▶ Com hem vist a la part anterior, els camps en què es mouen els grups a favor de la pau són diversos. Van des de la crítica de la situació de Guerra Freda i la polarització mundial, l'exigència del cessament de guerres obertes, larvades o civils, campanya contra les armes (tant de destrucció massiva, clàssiques o mines antipersonals), responsabilitats penals internacionals, respecte als drets humans, manteniment d'un medi ambient sostenible, per un comerç internacional just, etc.

Quan es produeix una situació prebèl·lica, molts dels moviments socials prenen una posició en contra del conflicte i, sense abandonar els seus objectius fundacionals, donen suport als esforços de les organitzacions en contra de la guerra per tal que la situació no acabi en conflicte. Això és el que va succeir quan els Estats Units van començar la seva campanya d'intimidació a l'Iraq.

La plataforma Aturem la Guerra té una trajectòria en contra dels conflictes, que es remunta a principis dels noranta i la seva oposició a la Guerra del Golf. Posteriorment, i per desgràcia, cada vegada que hi ha hagut una situació bèl·lica, ha participat en els actes de rebuig d'aquesta. La seva activitat s'ha activat o alentit en funció del grau de tensió o relaxació del moment, però la seva activitat ha estat continua durant aquest temps.

Quan a finals de l'any 2002 els tambors de guerra, atiat primer pels Estats Units i alguns dels seus aliats, es van fer més evidents, les convocatòries van esdevenir més urgents i les persones i organitzacions, que allargaven les seves compareixences, van tornar

a aparèixer. El gener de 2003, la possibilitat d'una guerra a l'Iraq es va considerar molt possible, sobretot quan es va qüestionar la tasca dels inspectors de l'ONU i la col·laboració amb ells per part del Govern de l'Iraq.

Es van programar actes, coordinats a nivell nacional i internacional, que van culminar en les manifestacions del 15 de febrer de 2003 a tot el món. Es van realitzar concentracions en 250 ciutats d'arreu del món (incloent 45 en el nostre país), i amb un grau de participació superior al previst. Tenim com a exemple la manifestació de Barcelona, en què les previsions eren d'una participació d'uns pocs milers de persones. Mentre van passar les dies, es van anar fent noves previsions sobre uns 100.000 manifestants. I, en l'últim moment, es va haver de canviar l'itinerari i la manifestació es va convertir en una gran concentració, que va col·lapsar el centre de la ciutat i que, segons els mitjans de comunicació, ha estat la més nombrosa que s'ha celebrat mai a Barcelona. La pregunta que ens vam fer (i ens fem) és, com va succeir això? Intentaré analitzar-ho des de la perspectiva d'un dels participants habituals de la Plataforma com és el meu cas.

El sentiment antibèl·lic ha colpit la societat. Si en un primer moment els fets de l'11-S van provocar una gran commoció i el rebuig dels ciutadans del món, i la posterior guerra de l'Afganistan no va gaudir del repudi de l'opinió pública, aquesta va reaccionar posteriorment en contra de la guerra a l'Iraq.

L'actitud prepotent i individualista dels Estats Units, que menyspreava les Nacions Unides i el Dret Internacional, va generar el rebuig de l'opinió pública mundial. També, i en el cas d'Espanya, l'actitud del Govern del PP que va intentar fer callar les veus en contra de la guerra (i que va culminar amb l'intent de silenciar als mitjans de difusió públics la postura dels actors en contra de la guerra en el lliurament dels premis Goya) va generar un revulsiu que va fer que els ciutadans prenguessin una postura (segons les enquestes d'un 90%) en contra de la guerra.

A Catalunya potser aquesta posició fou més evident, i va fer que pràcticament tots els grups socials de l'espectre (tant ciutadà com polític) tinguessin una postura antibèl·lica. Potser també l'actitud unitària de la convocatòria, amb l'únic rebuig del PP de Catalunya, va ajudar a l'èxit d'aquesta.

Composició de la plataforma ▶ La plataforma Aturem la Guerra és molt diversa. I, des de les primeres convocatòries de desembre de 2002, es va veure que les decisions i acords necessitarien un gran esforç i la renúncia (en gran part) dels plantejaments específics de cada col·lectiu.

Encara que és difícil una sistematització en grups, ho intentaré fer per a una millor comprensió.

▶ *Primer: Partits polítics amb participació parlamentària.* Els que van participar des d'un primer moment van ser el Partit Socialista, Esquerra Republicana i Iniciativa per Catalunya, que van col·laborar plenament i facilitar el desenvolupament de les reunions. Posteriorment es va integrar un afiliat d'Unió Democràtica (que continua fins al dia d'avui). Un cas a part és el de Convergència (CDC) que, encara que va acudir a l'última reunió abans del 15 de febrer, i va donar el seu suport a la convocatòria, després no ha tornat a comparèixer.

▶ *Segon: Sindicats obrers majoritaris,* UGT i CCOO. Ambdós van estar des del principi i van prestar una gran ajuda a la preparació de les mobilitzacions i en la presa d'acords.

▶ *Tercer: Partits extra parlamentaris i sindicats minoritaris.* L'agrupació no és casual ja que, en moltes ocasions, la doble militància era evident i les postures eren intercanviables, com a resultat, en moltes ocasions, de reunions fraccionals prèvies i les propostes arribaven ja concertades a la reunió. Els integrants d'aquest grup (el més nombrós) són molts, però entre els més actius es pot citar a: Esquerra Unida i Alternativa (Eu i A), Joves Comunistes, Lluita Internacionalista, Partit Comunista de Catalunya (PCC), Partit Obrer Revolucionari (POR), Partit Revolucionari dels Treballadors (PRT), PSUC-viu, Rojos/Roges, USTEC-STES, CGT, Federació de Treballadors de Catalunya, Intersindical Alternativa de Catalunya (IAC), ATTAC-Catalunya, Batzac.

▶ *Quart: Moviments per la Pau, associacions de veïns, ONG i altres:* FAVB, Associació Catalana per la Pau (ACP), Assemblea Cooperació per la Pau, Associació per a les Nacions Unides (ANUE), Col·legi de Periodistes, Centre de Treball i Documentació (CTD), Consell de la Joventut, Federació Catalana d'ONG per la Pau, Federació per la Pau, Justícia i Pau, Moviment per la Pau, Nunca Mais, revista *Mientras Tanto*, Sindicat d'Estudiants, Estudiants de la UAB, Central i Pompeu Fabra i XCADE.

▶ *Cinquè: Grups antiglobalització, anticapitalistes, okupes, etc.* Per la seva manera d'organitzar-se, és impossible donar noms, però, en algunes ocasions, van arribar a ser un grup força nombrós i antisistema.

▶ *Sisè: Persones a títol individual o d'entitats petites.* També van arribar a ser un grup nombrós en les reunions més conflictives. Com es pot veure, l'espectre és molt variat i, sobretot al principi, amb un grau de desconfiança i prejudicis formats que va arribar a ser preocupant. Encara que l'objectiu (Campanya en Contra de la Guerra) era clar, la forma de prendre decisions (assembleària i tumultuosa), l'oposició als grups organitzats (partits polítics, ajuntaments i institucions) feien difícil les reunions, que arribaven a durar cinc o sis hores. Això es va agreujar

a mesura que s'apropava el 15 de febrer, i les expectatives de les mobilitzacions feien més apetible el protagonisme.

L'oposició a la participació institucional i dels partits i sindicats majoritaris fou molt dura, i gràcies a la renúncia dels partits parlamentaris a actuar com a portaveus, encapçalant manifestacions, etc. es va aconseguir que l'objectiu de les mobilitzacions tirés endavant.

Els majors opositors van venir del tercer grup (partits extra parlamentaris i sindicats minoritaris) i del cinquè (grups antiglobalització, anticapitalistes, okupes, etc.), i van actuar com a mediadors, per aconseguir un acord, els del quart grup (moviments per la pau, associacions de veïns, ONG i altres). Val a dir que, a les reunions més nombroses, les persones que deien que representaven els integrants del tercer, cinquè i sisè grup van arribar a ser del 75% al 80% dels participants.

Si deixem de banda aquest afany de protagonisme, el treball de la Plataforma ha estat bo, molts dels participants han dedicat un gran esforç personal amb gran abnegació, ha existit una bona coordinació nacional i internacional, s'ha establert una bona relació amb el món de la cultura i de la societat civil catalana i, en general, el resultat ha compensat l'esforç. També és molt destacable la col·laboració amb els mitjans de comunicació (excepte els mitjans públics estatals), la participació de les institucions, els ajuntaments (especialment el de Barcelona), organitzacions veïnals, etc. I sobretot dels ciutadans i ciutadanes.

Era pràcticament impensable que tota la societat civil es pronunciés amb tanta contundència, que participés tan activament en els actes de masses, de barri, cassolades, cadenes humanes, etc. És especialment commovedora la participació dels nens a les escoles fent *collages*, dibuixos, pancartes, sortint al carrer, etc., en fi, van ser una de les participacions més actives.

El grau de compromís dels estudiants, dels comerciants, del sector del transport, dels obrers, dels treballadors en general, és a dir, de tota la ciutadania és inimaginable.

És una lliçó per a tots aquells que teníem algun dubte, en comprovar que la participació ha estat massiva, imaginativa, participativa i, sobretot, pacífica, i ens ha donat una lliçó que la societat civil catalana és viva i que, quan l'objectiu és immediat i clar, hi és per demostrar-ho.

I, com a resum, m'agradaria acabar amb la frase següent: "Si somio, es tracta només d'un somni; però si somiem junts, és el començament d'una nova realitat". ■

LA CRIDA DE LA HAIA PER LA PAU ▶

La Crida de la Haia per la Pau (www.haguepeace.org) és una xarxa internacional d'organitzacions de pau i justícia dedicades a sembrar les llavors per a l'abolició de la guerra a través de l'aplicació de l'Agenda de la Haia per a la Pau i la Justícia per al segle XXI (Nacions Unides ref. A/54/98), la qual conté 50 recomanacions elaborades a la Conferència Crida de la Haia per la Pau celebrada el 1999. Aquesta conferència sobre la pau és la més gran celebrada en la història. Una de les activitats principals se centra en promoure una Campanya Mundial d'Educació per a la Pau, dedicada a la integració de l'educació per a la pau en els plans d'estudis i en les comunitats de tot el món com a mitjà per a la reducció de la violència i la prevenció de la guerra.

Campanyes d'àmbit internacional que van llançar-se a la Haia (finalitats i contacte)

- ▶ **Coalició contra la utilització de nens soldats / International Coalition to Stop the Use of Child Soldiers**
Adoptar l'adhesió i estricta observància d'un Protocol Opcional a la Convenció sobre Drets de l'Infant, amb la prohibició del reclutament militar i de l'ús en hostilitats de qualsevol persona menor de 18 anys.
<http://www.child-soldiers.org>
- ▶ **Campanya Internacional per a la prohibició de mines antipersonals / International Campaign to Ban Landmines (ICBL)**
Incrementar el nombre de signataris i ratificacions del Tractat per a la prohibició de mines i controlar el seu compliment, a més d'oferir ajuda a les víctimes i promoure l'eliminació dels camps minats.
<http://www.icbl.org>
- ▶ **Campanya en favor d'un Tribunal Penal Internacional (TPI) / Coalition for an International Criminal Court**
Promoure la ratificació del tractat sobre el TPI per almenys 60 països.
<http://www.iccnw.org>
- ▶ **Campanya sobre Educació per la Pau / Global Campaign for Peace Education**
Introduir l'educació per a la pau i pels drets humans dins els plans d'estudi de totes les institucions educatives.
<http://www.ipb.org> / <http://www.haguepeace.org/>
- ▶ **Abolició de les armes nuclears / Abolition 2000 (a global network to eliminate nuclear weapons)**
Treballar per a l'establiment d'un tractat per a la eliminació de les armes nuclears.
<http://www.abolition2000.org>
- ▶ **Xarxa d'acció internacional sobre armes lleugeres / International Action Network on Small Arms (IANSA)**
Reduir la demanda i venda d'armes lleugeres per part de civils i governs de tot el món.
<http://www.iansa.org>
- ▶ **Pla d'acció global per a la prevenció de la guerra / Global Action Prevent War**
Transformar l'actual sistema bèl·lic en un que previngui les guerres per a les primeres dècades del segle XXI.
<http://www.globalactionpw.org>
- ▶ **Dones en la construcció de la pau / Women in Peace Building**
Assolir la plena participació de la dona en tots els aspectes del procés de pau.
<http://www.international-alert.org/women/>
- ▶ **Campanya contra les armes d'urani empobrit / Campaign Against Depleted Uranium (CADU)**
Prohibir la producció, el desenvolupament, la venda i l'ús d'armes d'urani empobrit.
e-mail: mtpdu@ime.net
- ▶ **Campanya Prou Genocidis / Campaign to End Genocide**
Crear institucions internacionals i fomentar la voluntat política per acabar per sempre amb el genocidi.
<http://www.endgenocide.org>
- ▶ **Xarxa internacional sobre desarmament i globalització / International Network on Disarmament and Globalization (INDG)**
Investigar els efectes de la globalització econòmica i l'auge de les empreses multinacionals, analitzar els esforços per promoure la pau i el desarmament internacionals.
e-mail: ss Staples@canadians.org
- ▶ **Campanya internacionals dels pobres per la justícia econòmica / Kensington Welfare Rights Union/Poor People's Economic Human Rights Campaign**
Consolidar un moviment internacional per acabar d'una vegada per totes amb la violència de la pobresa.
<http://www.kwru.org>

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

El moviment internacional de l'aigua. Per a una nova cultura de l'aigua.

Vanessa Maxé Navarro

EL MOVIMENT INTERNACIONAL DE L'AIGUA

PER A UNA NOVA CULTURA DE L'AIGUA

Vanessa Maxé Navarro Sociòloga, membre del Grup d'Anàlisi d'Acció Col·lectiva

L'aigua és un dels recursos naturals més importants del planeta. I mentre part de la població dels països del Sud té dificultats per accedir-hi, als països del Nord se'n fa un ús inadequat i irresponsable.

Sovint el poder polític recorre al discurs de l'escassetat de l'aigua en proposar i executar plans transvasístics entre conques com a una forma de solucionar els anomenats "desequilibris hidrològics". Tanmateix, aquests plans responen més a cànons de rendibilitat econòmica que de racionalitat científica en entendre l'aigua com a una mercaderia que dóna grans beneficis, entre d'altres, als negocis urbanístics i hidroelèctrics.

En contra d'aquest plantejament economicista, a partir de mitjan anys vuitanta s'han portat a terme tota una sèrie d'iniciatives internacionals amb l'objectiu de donar suport i obrir diferents vies de comunicació entre les organitzacions d'arreu del món que comparteixen un activisme per la defensa dels rius i les seves conques. Una de les xarxes més importants és la *International River Network* (IRN), creada l'any 1985 a Berkeley (EUA), que promou la sostenibilitat mediambiental i proposa alternatives a la canalització dels rius i als embassaments, al mateix temps que treballa pel respecte dels drets humans bàsics. L'IRN també ha promogut la creació d'altres xarxes, com la *European Rivers Network* (ERN), creada el 1994 a França, amb el suport d'altres organitzacions, per potenciar i millorar la comunicació entre els grups, organitzacions i persones que treballen per a la protecció dels rius. Aquestes xarxes combinen el seu treball com a grups de pressió pel canvi global de les polítiques hidràuliques amb campanyes específiques en diferents territoris afectats per la construcció de grans embassaments.

Al mateix temps que s'han desenvolupat iniciatives promogudes per part de la societat civil en defensa de l'ús racional de l'aigua i la conservació dels ecosistemes, diferents organismes internacionals també han donat suport a aquest moviment. Entre d'altres destaca el Consell Mundial de l'Aigua (CMA), creat el 1977 durant la Conferència de les Nacions Unides sobre l'Aigua de Mar del Plata (Argentina), i consolidat el 1996 a Marsella (França). El CMA té l'objectiu de promoció del coneixement sobre els recursos hídrics i treballar per aconseguir un compromís polític internacional respecte als assumptes crítics de l'aigua a tots els nivells.

Un altre exemple paradigmàtic va ser la creació el 1998 de la Comissió Mundial d'Embassaments (WCD), establerta pel Banc Mundial i la Unió Mundial per la Natura (IUCN) en resposta a l'oposició creixent als grans embassaments. Els objectius de la WCD eren revisar l'eficàcia dels grans embassaments per impulsar el desenvolupament i avaluar les alternatives per desenvolupar recursos hídrics i energètics; i desenvolupar criteris i normes internacionals acceptables per a la planificació, disseny, diagnòstic, construcció, operació, monitoratge i desmantellament dels embassaments. Tot i que el Banc Mundial va afavorir la creació d'aquesta comissió, la WCD va criticar durament el suport econòmic del BM a la construcció de grans embassaments¹.

Una vegada finalitzat el mandat de la WCD, va constituir-se com a xarxa independent el Projecte Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient-Embassaments i Desenvolupament (UNEP-DDP, en les seves sigles en anglès) amb la finalitat de reprendre el procés iniciat per la WCD. Un dels membres permanents que formen part d'UNEP-DDP és la Coordinadora d'Afectats pels Grans Embassaments i Transvasaments (COAGRET), una de les representants més importants del moviment de l'aigua a Espanya. Creada a mitjan anys noranta, COAGRET aplega tota una sèrie de comarques, pobles i gent afectada per les grans obres hidràuliques dintre del territori espanyol.

El paper del moviment de l'aigua a Espanya. El cas del Pla Hidrològic Nacional ▶ Fruit d'aquesta nova sensibilitat neix el 1997 de la mà de COAGRET, el terme de “nova cultura de l'aigua”² que servirà de plataforma per aplegar tot un moviment social que va més enllà de la defensa de la natura i la protecció al medi ambient. El moviment social per una nova cultura de l'aigua proposa un missatge alternatiu al discurs tradicional d'entendre els rius, l'ús i la gestió de l'aigua tot respectant els drets bàsics de les minories afectades pels plans hidrològics i de les futures generacions.

Aquest nou model de gestió té una perspectiva integral que es fa palesa en el manifest constituent de la Fundació per una Nova Cultura de l'Aigua: “(...) assumir un canvi de paradigma passant de considerar l'aigua com a un simple factor productiu a entendre'l com a un actiu ecosocial”.

És per això que una de les claus per entendre aquest discurs és l'anomenada *democràcia participativa* envers l'actual *democràcia representativa*. La participació de la ciutadania en la presa de decisions que directament afecten els seus territoris i, en conseqüència, la seva identitat, ha de ser consensuada per poder arribar a situacions satisfactòries per a tots els agents implicats. Precisament una de les situacions que en els darrers anys ha provocat més crispació política i social per la manca de consens en la presa de decisions, entre les forces polítiques i la ciutadania, ha estat l'aprovació del Pla Hidrològic Nacional (PHN) i el transvasament de l'Ebre. Aquest projecte estableix la transferència entre conques de 1.050 hm³/any des de l'Ebre fins a diferents zones de Catalunya, Comunitat Valenciana, Múrcia i Almeria, juntament amb la construcció de grans embassaments a la conca de l'Ebre per regular el cabal del riu. Davant d'aquesta situació, tota la conca de l'Ebre s'ha mobilitzat per aturar un pla que es considera que tindrà greus conseqüències tant mediambientals com socioeconòmiques.

En aquest sentit, les comarques de l'Ebre han estat un dels territoris més afectats a Catalunya pels plans hidrològics executats i proposats els darrers 25 anys. Una de les organitzacions que va intentar durant els anys noranta aturar el transvasament de 30 m³/s de l'Ebre al Pirineu Oriental va ser la Coordinadora Antitransvasament que va ser creada l'any 1989. Aquesta organització ha estat més tard la impulsora de la que avui coneixem com a Plataforma en Defensa de l'Ebre (PDE), creada a Tortosa el setembre del 2000 amb el suport de més de 300 entitats i centenars de persones. El PHN ha estat només la darrera espurna que ha encès tot un territori i que ha vist en aquest fet un nou greuge per al seu futur i desenvolupament.

El moviment contra el PHN ha sabut compaginar el seu paper de resistència amb el de generador d'alternatives a través de la difusió de la “nova cultura de l'aigua”. Aquesta alternativa respon a la necessitat de fer entendre a la resta d'actors implicats que el pla hidrològic proposat és quelcom més que una sèrie d'intervencions tècniques i que les seves conseqüències negatives no seran tan sols per als seus territoris sinó que, fins

i tot a llarg termini, també ho seran per a les comarques receptores. Una de les mobilitzacions més emblemàtiques d'aquest moviment social va ser l'anomenada Marxa Blava a Brussel·les l'estiu del 2001 sota el lema “Per una Nova Cultura de l'Aigua” i amb la que van aconseguir copsar l'atenció de l'opinió pública de tota Europa³.

Sens dubte, el moviment per la nova cultura de l'aigua s'ha vist enfortit gràcies a les mobilitzacions en contra del PHN. Un exemple clar de la reciprocitat entre aquests dos moviments socials és la constitució el 22 de març del 2001 de la Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua. Aquesta xarxa està composta per la Plataforma d'Oposició als Transvasaments (POT), la Plataforma en Defensa de l'Ebre (PDE) i els sindicats CCOO, UGT i Unió de Pagesos, juntament amb entitats i partits polítics que van convocar les manifestacions de Barcelona i Madrid en defensa d'una nova cultura de l'aigua i contra el PHN. Els objectius més destacables d'aquesta xarxa són: analitzar jurídicament i difondre les contradiccions entre el PHN i la Directiva Europea de l'Aigua, com també elaborar propostes concretes per una nova cultura de l'aigua⁴.

Arreu del país s'han instituït altres xarxes d'aquest tipus, com és el cas de la Red Andaluza por una Nueva Cultura del Agua, i totes han donat suport a les accions organitzades pel moviment antitransvasament.

Com a conclusió ▶ Tot i que la Nova Cultura de l'Aigua té origen al nostre país gràcies al treball de COAGRET, podem dir que aquest concepte dota de discurs crític a tot un moviment internacional que ha promogut un nou tipus de sensibilitat enfront dels problemes hídrics d'arreu del món. Com hem vist, les xarxes internacionals de l'aigua comparteixen la seva estratègia d'acció en convertir-se en *lobbies* que pressionen els governs mundials per a un canvi en les seves polítiques hidràuliques, per a un ús racional de l'aigua i un desenvolupament sostenible, no només mediambiental sinó també socioeconòmic.

L'esdeveniment d'aquest tipus de xarxes internacionals i d'iniciatives a favor d'una nova gestió de l'aigua indica que ens trobem amb l'emergència d'un tipus de moviment social "proactiu"⁵ que incideix principalment en el canvi de les relacions humanes i el tractament dels problemes hídrics com quelcom que implica una transformació de les vides personals, de l'organització social, del consum i dels modus de producció.

Però un dels trets que doten d'identitat pròpia aquest moviment és el seu èmfasi per a un canvi de les relacions entre el poder polític i la ciutadania. La necessitat del consens en la presa de decisions entre les parts afectades per qualsevol tipus d'intervenció és el cavall de batalla d'un moviment social que, sens dubte, enriqueix l'actual sistema democràtic.

El conflicte creat al nostre país per l'aprovació del PHN és un clar exemple del xoc dialèctic en què es troben els diferents agents implicats en la gestió, distribució i conservació dels recursos hídrics. Podem dir, si més no, que aquest pla ha servit per enfortir tot un moviment social que, fins al moment, mancava d'una xarxa estable de comunicació i, per tant, de la capacitat real per fer pressió envers el canvi en les polítiques hidràuliques al nostre país. El moviment social per una nova cultura de l'aigua ha sabut posar-se al capdavant de tot un moviment internacional que encara té un llarg camí per recórrer ja que les dimensions dels seus objectius superen la perspectiva tradicional ecologista. ■

Pàgines web d'interès ▶

International River Network: <http://www.irn.org>

European River Network: <http://www.rivernet.org>

Consell Mundial de l'Aigua: www.worldwatercouncil.org

Comissió Mundial d'Embasaments: www.dams.org

UNEP-DDN: www.unep.org

COAGRET: <http://www.coagret.com>

Plataforma en Defensa de l'Ebre: <http://www.ebre.net>

Fundación Nueva Cultura del Agua:

<http://www.unizar.es/fnca/manifiesto1.php>

Fundación Ecología y Desarrollo: <http://www.agua-debate.org>

Notes ▶

1. WCD *Guía sobre la Comisión Mundial d'Embasament* (2002). International River Network.
2. L'any 1997 és editat per CODA *Propuestas para la gestión y el uso adecuado del agua* (Francisco Javier Martínez Gil), en què apareix per primera vegada el terme de "nova cultura de l'aigua".
3. Pont, Josep; Herrera, Encarna; Maxé, Vanessa; Mena, Esther *La lluita per l'Ebre*. Editorial Mediterrània, 2003.
4. Convatòria de premsa de la constitució de la "Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua".
5. Castells, Manuel *La Era de la informació: economía, sociedad y cultura: vol. 2: El poder de la identidad*. Madrid: Alianza, 2000.

Globalización de las resistencias

El estado de las luchas 2003

Samir Amin y François Houtart (eds.)

Icaria Antrazyt 193
ISBN 84-7426-655-6

De Seattle a Gènova, de l'Altre Davos a Porto Alegre, les protestes contra les polítiques neoliberals es multipliquen. La dinàmica de convergència entre moviments socials antics i nous, urbans i rurals, del Nord i del Sud, en gestació des de fa diversos anys, es cristal·litza en noves coalicions i campanyes d'envergadura internacional contra el model actual de globalització.

L'obra *Globalización de las resistencias – El estado de las luchas 2003* té com a ambició dibuixar el panorama d'aquestes lluites socials en les diferents regions del món, i situar-les en els contextos econòmic i polític. Però també posa en evidència la intensificació de les mobilitzacions mundials al voltant d'algunes cruïlles "globals", que comprenen des del deute extern fins a la problemàtica de l'aigua, avui instrumentalitzada en benefici dels interessos privats. Davant el desplegament de les lluites a escala mundial, s'imposa una reflexió de fons: En què i de quina manera la fase neoliberal del capitalisme constitueix, en si mateixa un desafiament més gran per als moviments socials? Com es pot concebre una estratègia del desenvolupament que alliberi els pobles de les relacions de dominació internacional, i sota quines condicions les alternatives avançades pels moviments socials poden respondre al doble perill de la mercantilització i de la militarització del món?

Globalización de las resistencias – El estado de las luchas 2003, una iniciativa del Fòrum Mundial de les Alternatives i fruit de col·laboracions múltiples, es constitueix com a un instrument al servei d'aquesta globalització de les resistències i de les lluites.

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Cronologia del moviment alterglobalització.

Cronologia del moviment alterglobalització

CICLE DE PROTESTA ENFRONT DEL CAPITALISME NEOLIBERAL

Des dels seus inicis, a finals dels anys noranta, aquest moviment de resistència a la globalització econòmica neoliberal també se l'ha anomenat moviment *antiglobalització*, tot i que la major part dels seus integrants no hi estan d'acord. Des de fa aproximadament un any s'accepta i usa el terme *alterglobalització*.

Característiques del moviment ▶

Moviment horitzontal, espontani en alguns moments, heterogeni, hi tenen cabuda des d'aquells que aposten per una reforma del sistema capitalista per buscar un nou model de regulació del capital (per una altra globalització), fins els que pensen que aquest és irreformable i necessita canviar del tot (els contraris al sistema imperant).

Amb reivindicacions d'abast mundial, el moviment lluita contra les institucions globals com el Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional, l'Organització Mundial del Comerç, el G-7 o G-8, diversos organismes especialitzats de les Nacions Unides, com també regionals, és el cas de la Unió Europea. Les seves mobilitzacions la major part de les vegades estan perfectament sincronitzades amb les trobades d'aquestes institucions.

Les mobilitzacions: dates clau ▶

Novembre de 1999 ▶

Seattle ▶ Unes 50.000 persones es manifesten contra "la Ronda del Mil·lenni", la reunió que l'Organització Mundial del Comerç celebra a aquesta ciutat nord-americana. Integren les mobilitzacions persones de diversos interessos i procedència: ecologistes, sindicalistes, joves, pagesos, ONG, etc. Però amb un objectiu comú: mostrar la seva disconformitat amb l'estatu quo actual. A les manifestacions es combinen diferents tàctiques per crear una enèrgica protesta que aconsegueix boicotejar la reunió. Es produeixen 500 detencions. Seattle es considera el primer graó d'un nou moviment ciutadà planetari: el moviment de resistència global o alterglobalització. A partir d'aquí es va teixint tot un seguit d'estructures organitzatives i d'acció en què participen, entre d'altres, moviments indígenes, ecologistes, pacifistes, defensors dels drets humans, o grups que ho són tot alhora, amb reivindicacions socials de tots colors.

Febrer de 2000 ▶

Bangkok ▶ Coincidint amb la X Assemblea de Desenvolupament i Comerç de les Nacions Unides, un centenar d'ONG es traslladen a aquesta ciutat per protestar sobre la política de desenvolupament fomentada per l'ONU.

Abril de 2000 ▶

Washington ▶ Reunió del Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional. Uns 30.000 activistes per la "justícia global" són continguts per 10.000 policies quan intenten boicotejar la reunió.

Juny de 2000 ▶

Ginebra ▶ Durant la Címera Mundial de l'ONU sobre Desenvolupament Social, s'organitza una manifestació de resistència global.

© Rafael Seguí

► "¡Ya basta!". "En aquest país tots somien, ja ha arribat l'hora de despertar...". Lloc: Casa Grande de Moisès Gandhi.

Setembre de 2000 ▶

Praga ▶ 55a assemblea conjunta del Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial. Més de 10.000 persones de diferents països europeus i de l'exterior participen en les protestes que organitza el moviment de resistència global. La reivindicació principal és la condonació del deute extern als països pobres, una de las premisses més bàsiques del moviment. Les protestes aconsegueixen que la reunió s'acabi un dia abans. Amb un dispositiu de seguretat de 13.000 agents, es produeixen 900 detencions i 150 ferits.

Per alguns analistes, Praga és l'inici del que s'ha anomenat intent de criminalització del moviment. L'acció violenta de petits grups localitzats (visibles en ser captats per les càmeres de televisió) enfosqueix la imatge global del moviment, alguns dels integrants del qual subratllen el seu missatge i la seva acció pacifistes.

Desembre de 2000 ▶

Niça ▶ Reunió del Consell Europeu de la UE. El moviment de resistència global organitza una contracimera, amb reunions, debats i tallers, com també una macromanifestació. A diferència de Praga, en aquesta ocasió hi participen els sindicats majoritaris, juntament amb plataformes diverses i xarxes alternatives. Per primera vegada el moviment de lluita contra la globalització s'uneix als actes alternatius a les cimeres europees. En aquesta ocasió la reivindicació principal és "una Europa de plena ocupació, els drets socials i la igualtat en el treball".

Gener de 2001 ▶

Porto Alegre ▶ Se celebra el primer Fòrum Social Mundial, paral·lel a la reunió del Fòrum Econòmic Mundial de Davos (Suïssa). Hi participen gairebé 20.000 persones, les quals representen unes 1.000 organitzacions de tot el món.

Juny de 2001 ▶

Goteborg ▶ Celebració del Consell Europeu que tanca la presidència sueca de la UE. Bush hi assisteix com a convidat. Es convoquen mobilitzacions en les quals participen unes 25.000 persones. Es produeixen incidents, i la intervenció amb foc real de la policia sueca acaba amb diversos manifestants greument ferits.

Juny de 2001 ▶

Barcelona ▶ A la ciutat comtal s'ha de celebrar una trobada del Banc Mundial que finalment se suspèn per por a les mobilitzacions que els integrants de la campanya contra el Banc Mundial Barcelona 2001 ja fa sis mesos que preparen. La conferència del BM es porta a terme a través d'Internet. Tot i això, es mantenen les mobilitzacions que acaben en violència a causa dels incidents provocats per una minoria i per una polèmica i dura actuació policial.

Juliol de 2001 ▶

Gènova ▶ Cimera del G-8. El moviment de resistència global aconsegueix reunir prop de 150.000 manifestants, la més gran manifestació *antiglobalització* fins a la data. Es pretén realitzar una concentració pacífica, però s'acaba amb incidents greus: un mort, el jove de 23 anys Carlo Giuliani, més de 200 ferits, diversos periodistes contusionats i uns 50 detinguts. Després de Gènova i abans de l'11 de setembre, els governs belga, alemany i francès accepten parlar i intentar integrar la Taxa Tobin dins el calendari de discussió de la UE.

Febrer 2002 ▶

Porto Alegre ▶ Segona reunió del Fòrum Social Mundial.

Nova York ▶ Conferència del Fòrum Econòmic Mundial.

Al mateix temps, però en diferents ciutats, se celebren dues trobades que mostren les dues concepcions antagòniques del que ha de ser el desenvolupament del nostre planeta.

Març de 2002

Barcelona ▶ Paral·lelament a la cimera de caps d'Estat i de Govern de la UE (presidència espanyola), se celebren les primeres Jornades del Fòrum Social de Barcelona i es convoca una manifestació en la qual assisteixen unes 300.000 persones. A diferència d'altres ocasions, la manifestació no s'organitza des d'una plataforma única, sinó dividida en tres blocs: el col·lectiu del Fòrum Social de Barcelona, d'una banda, el moviment de la Campanya contra l'Europa del Capital, de l'altra, i per últim un bloc vinculat a grups independentistes. Es mobilitzen més de 9.000 agents, caces F-18 i C-101. La manifestació es desenvolupa sense incidents importants, sobretot gràcies a l'establiment per part dels organitzadors de la marxa d'un servei propi de seguretat.

Juny de 2002

Sevilla ▶ S'organitza una cimera alternativa a la reunió de caps d'Estat i de Govern de la UE (acaba la presidència espanyola de la UE). El Fòrum Social de Sevilla es desenvolupa al voltant de diversos eixos temàtics, entre els quals cal destacar els següents: medi ambient, exclusió social, immigració, feminisme, contrainformació i el món laboral. Segons els organitzadors més de 100.000 persones participen a la marxa organitzada contra "l'Europa del capital", la guerra i la política d'immigració de la UE.

Novembre de 2002

Florència ▶ Seguint l'esperit de Porto Alegre, se celebra el I Fòrum Social Europeu amb la idea de constituir un espai de trobada dels moviments socials de tot Europa. S'obren debats, s'intercanvien experiències i es formulen alternatives a l'actual globalització. Les activitats giren entorn de tres eixos temàtics: el liberalisme, la guerra i la democràcia participativa. Es programen 160 seminaris, 200 tallers, conferències i debats, com també una manifestació contra la guerra de l'Iraq. En total hi participen unes 28.000 persones.

Gener de 2003

Porto Alegre ▶ Tercera reunió del Fòrum Social Mundial. Participen unes 100.000 persones i es consolida la trobada anual. Alguns dels principals eixos de debat són l'oposició a la guerra de l'Iraq i la voluntat de reforçar les campanyes contra l'Acord de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA) i l'OMC.

Juny 2003

Evian/frontera francosuïssa ▶ Des de Ginebra i des d'Annemasse (a l'est de França) surten dues columnes de la marxa alterglobalització organitzada per protestar contra la reunió del G-8 a Evian (França). Hi participen unes 100.000 persones.

Juny de 2003

Salònica (Grècia) ▶ Cimera del Consell Europeu. Unes 17.000 persones participen a la manifestació de resistència global. Es mobilitzen uns 7.000 policies i es practiquen 130 detencions.

Agost de 2003

Larzac (França) ▶ Amb el lema "el món no és una mercaderia" i en resposta a la crida de la Confédération Paysanne, es reuneixen organitzacions i moviments de la societat civil a Larzac per debatre propostes d'acció enfront de la cimera ministerial de l'OMC que se celebrarà a Cancun el setembre i animar l'opinió pública a la mobilització contra "el projecte de privatització mundial" que vol imposar aquesta institució. Unes 100.000 persones assisteixen a la trobada.

Setembre de 2003

Cancun ▶ V Conferència Ministerial de l'OMC. De forma paral·lela se celebra el Fòrum Internacional Camperol. Entre 6.000 i 10.000 persones participen en la manifestació contra la política comercial de l'OMC, convocada per les organitzacions pageses i col·lectius alterglobalització assistents a la trobada. Hi participen indígenes, líders camperols, activistes d'ONG de diversos països, ecologistes i estudiants.

Octubre de 2003

Roma ▶ Consell Europeu de caps d'Estat i de Govern de la UE-25. Unes 250.000 persones assisteixen a la manifestació convocada per la Confederació Europea de Sindicats a fi de reclamar una UE més social, més ocupació i més drets. Paral·lelament es convoca una manifestació alterglobalització que reuneix unes 70.000 persones.

Novembre de 2003

París, Saint-Denis, Bobigny i Ivry ▶ II Fòrum Social Europeu. Hi assisteixen més de 50.000 persones i s'organitzen 55 conferències plenàries, 270 seminaris i centenars de tallers.

Fonts ▶

<http://www.zmag.org/spanish/0301fsm2.htm>

OneWorld (<http://es.oneworld.net/article/frontpage/155/1145>)

El País (<http://www.elpais.es/especiales/2001/antiglobalizacion/>) / *El Mundo*

Herreros Sala, Tomàs "Moviments socials i globalització econòmica el cicle de protesta del capitalisme global". *Àmbits*. No. 38 (Primavera 2002).

Piqueras, Andrés "La mundialització: sus resistencias y alternativas", *Àfrica-América Latina*. No. 38 (2002). P. 7-16.

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Fòrum Social Mundial (FSM)

Fòrum Social Mundial (FSM) ▶

L'ESPERANÇA D'UN FUTUR DIFERENT

PRIMERA EDICIÓ (FSM I) ▶

GENER DE 2001

Considerat la xarxa mundial dels moviments socials, el Fòrum Social Mundial es troba per primera vegada, amb l'objectiu de donar cohesió a tot aquest moviment crític amb la globalització neoliberal imperant, també anomenat moviment alterglobalització. A petició del Partido dos Trabalhadores (PT) del Brasil i una coalició d'organitzacions de la societat civil brasilera, amb el suport internacional del diari *Le Monde Diplomatique* i ATTAC, una aliança alterglobalització europea, es decideix organitzar la primera trobada al Brasil, concretament a Porto Alegre, capital d'un Estat conegut per portar a terme experiències de gestió democràtiques i participatives, model eficaç de govern i sensible a les qüestions socials i mediambientals.

Centrat en l'elaboració de paradigmes alternatius per al desenvolupament econòmic, ecològic i social, aquest fòrum representa el contrapunt al Fòrum Econòmic Mundial de Davos (Suïssa), celebrat de forma paral·lela.

Segons la seva carta de principis: "l'FSM és un espai obert de trobada per intensificar la reflexió, realitzar un debat democràtic d'idees, elaborar propostes, establir un intercanvi lliure d'experiències i articular accions eficaces per part de les entitats i els moviments de la societat civil que s'oposin al neoliberalisme i al domini del món pel capital o per qualsevol forma d'imperialisme i, també, obstinats en la construcció d'una societat planetària orientada cap a una relació fecunda entre els éssers humans i d'aquests amb la Terra".

Sota l'eslògan: "Un altre món és possible", unes 20.000 persones es reuneixen en aquesta primera trobada i participen en 16 sessions plenàries, més de 400 tallers i diversos esdeveniments externs. S'assoleixen alguns punts de consens, entre els quals cal destacar els següents:

- ▶ Anul·lació del deute extern dels països pobres. Reparació del deute històric, social i ecològic cap als països empobrits.
- ▶ Imposició d'una taxa de transaccions financeres. Acabar amb els paradisos fiscals.
- ▶ Oposició a les directrius de l'OMC i els acords de lliure comerç com l'ALCA en el continent americà, amb la finalitat de fomentar intercanvis comercials equitatius entre tots els països del món.
- ▶ Rebuig a les polítiques i ingerències de l'FMI i el Banc Mundial.
- ▶ Rebuig de les inversions militars i, en general, de la militarització de les relacions internacionals.
- ▶ Denúncia de la pròpia criminalització de les protestes.

SEGONA EDICIÓ (FSM II) ▶

FEBRER DE 2002

També celebrat a Porto Alegre, la segona trobada confirma que el moviment alterglobalització està més actiu que mai. En aquesta ocasió l'èmfasi es posa en la recerca d'alternatives a la globalització econòmica. Es constata, però, que encara queden alguns temes pendents de resoldre: poca presència de representants africans i asiàtics; la participació passiva dels sindicats; i el paper reduït de la cooperació internacional. Després de sis dies de debats i conferències en les quals participen unes 60.000 persones, es fa una crida a les 5.000 organitzacions presents a què continuïn el treball de l'FSM amb trobades locals i regionals. Per la seva banda, els participants es comprometen a donar suport i potenciar les campanyes contra el deute extern, la guerra i l'agenda econòmica de les corporacions transnacionals.

Fòrums Regionals ▶

Seguint la crida de l'FSM II, abans de la tercera trobada es produeix una gran expansió de fòrums regionals i temàtics: A Florència se celebra el Fòrum Social Europeu (28.000 persones); a Hyderabad (Índia) el Fòrum Social Asiàtic (30.000 persones); a Addis Abeba (Etiòpia) el segon Fòrum Social Africà; i a Belem (Brasil) el Fòrum Panamazònic.

TERCERA EDICIÓ (FSM III) ▶

GENER DE 2003

Ja convertit en el pol oposat a Davos, l'FSM III se celebra a Porto Alegre amb la participació de 100.000 persones de 121 països. S'organitzen prop de 1.700 reunions, seminaris i conferències en què també hi són convidats 4.000 periodistes, amb una cobertura mediàtica mundial que eclipsa la trobada de Davos. Es confirma l'orientació fonamental de la trobada: la creació d'un espai d'intercanvi mundial, continental, nacional i regional per aquells que lluiten contra el neoliberalisme, contra l'hegemonia mundial del capital i a la recerca d'alternatives enfront d'aquests fenòmens. Amb un programa centrat en les estratègies de transformació social, alguns dels eixos principals de l'FSM III són l'oposició a la guerra de l'Iraq i la voluntat de reforçar les campanyes contra l'Acord de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA) i l'OMC. Els temes relacionats amb la comunicació i la cultura també despertaren un gran interès. Abans d'acabar, els participants subratllen una altra constatació: que la idea "un altre món és possible" comença a calar en l'imaginari col·lectiu mundial.

II FÒRUM SOCIAL EUROPEU

Se celebra a París i ciutats del voltant entre els dies 13 i 16 de novembre de 2003. Amb el lema "Una altra Europa, un altre món", participen a la trobada unes 70.000 persones. Les activitats portades a terme giren al voltant de cinc eixos principals: pau, justícia social, Europa democràtica, solidaritat i Europa d'acollida. Segons paraules de Bernard Cassen, director general de *Le Monde Diplomatique* i president d'ATTAC, "aquest tipus de fòrums no són etapes, amb un abans i un després, sinó moments d'un procés de llarga durada". En aquesta ocasió, i com a mostra que el moviment va deixant petjada, és el mateix Govern francès qui ajuda a finançar la trobada amb una aportació de 500.000 euros. El Fòrum conclou amb una manifestació multitudinària que congrega 100.000 persones de més de 60 països que prenen els carrers amb el lema "Per una Europa dels drets dins d'un món sense guerra".

Properes Trobades ▶

- ▶ Quarta edició del Fòrum Social Mundial (FSM IV), gener de 2004 a Mumbai (Índia).
- ▶ Fòrum Social Panamazònic, febrer 2004, a Ciudad Guayana (Veneçuela).
- ▶ I Fòrum Social de les Amèriques (FSA I), el 8 i 13 de març de 2004 a Quito (Equador).
- ▶ Fòrum Social Mediterrani, març de 2004, a Barcelona.

Fòrum Social Mundial

Um outro mundo é possível
Un autre monde est possible
Un otro mundo es posible
Another world is possible

<http://www.forumsocialmundial.org.br>

Fonts ▶

<http://www.forumsocialmundial.org.br>

<http://www.portoalegre2003.org>

Piqueras, Andrés "La mundialización: sus resistencias y alternativas", *África-América Latina*. No. 38 (2002). P. 7-16.

<http://www.zmag.org/spanish/0301fsm2.htm>

OneWorld / El País / El Mundo

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Adreces d'internet interessants per visitar.

ADRECES D'INTERNET interessants per visitar ►

MOVIMENTS I ORGANITZACIONS ►

ICL/Praxis for Peace

<http://www.globalsolidarity.org>

Idiomes: anglès

És una xarxa mundial que té com a objectiu la solidaritat global i el desenvolupament social. En el seu web es poden trobar tot tipus de documents i articles referents a globalització, societat civil i ONG, deute extern, desenvolupament, gènere, drets humans, pobresa, conflictes, finances, etc.

International Forum on Globalization

www.ifg.org

Idiomes: anglès i castellà (alguns materials)

Neix a San Francisco el 1994 en resposta a la creació de Tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord (TLCAN). Agrupa les principals organitzacions internacionals que treballen per una globalització alternativa enfront de la globalització neoliberal. En el seu moment va coordinar les protestes de Seattle i actualment coordina protestes i trobades organitzades amb l'objectiu de crear una Internacional Civil o model de globalització al servei dels ciutadans. En el seu web trobem molta informació de la tasca que estan portant a terme: trobades, projectes, recerques, llibres, etc.

Jubilee Research

<http://www.jubileeplus.org/>

Idiomes: anglès

Successora de la Campanya Jubilee 2000 (Jubilee 2000), Jubilee Research continua amb la tasca de reclamar la condonació del deute extern dels països en desenvolupament. Per aquest motiu ofereix informació actualitzada sobre les recerques, anàlisis, notícies i informes sobre deute internacional i finances. Així mateix, dona suport a tot tipus de campanya internacional per a la justícia econòmica.

UBUNTU-Fòrum Mundial de Xarxes

<http://ubuntu.upc.es/>

Idiomes: català, castellà, anglès i francès

Segons paraules del president d'aquesta iniciativa, Federico Mayor Zaragoza, "l'objectiu primer és unir i federar esforços, construir ponts de diàleg i comunicació entre institucions nacionals i internacionals, la preocupació fonamental de les quals sigui treballar per la pau, el desenvolupament endogen, la dignitat i els drets humans". El web s'estructura en cinc apartats: UBUNTU (informació de l'estructura i documents d'aquesta xarxa); UBUNTU comunicats (recull de declaracions sobre diversos esdeveniments mundials); base de dades de la societat civil (agenda, actors, campanyes i biblioteca); biblioteca (amb informació i documentació sobre fòrums i conferències internacionals); i un enllaç amb el web de la Reforma de les Institucions Internacionals.

FÒRUMS DE DEBAT ►

Fòrum Social Mundial

<http://www.forumsocialmundial.org.br/home.asp> i <http://www.portoalegre2003.org>

Idiomes: portuguès, castellà, anglès i francès

Web oficial del Fòrum Social Mundial, les tres primeres edicions del qual s'han celebrat a Porto Alegre (Brasil). És possible trobar-hi tota la informació sobre l'origen, activitats, protagonistes, objectius, etc. de l'FSM. També s'hi inclouen enllaços amb tots els fòrums regionals o temàtics que es porten a terme.

Fòrum Social Europeu

<http://www.fse-esf.org>

Idiomes: alemany, anglès, castellà, francès i italià

Lloc web oficial del segon Fòrum Social Europeu celebrat el novembre de 2003. S'hi inclou el programa d'activitats, informació de les reunions preparatòries i tot tipus de documents sobre un dels objectius de la trobada: elaborar alternatives i estratègies per "un altre món és possible".

Nova-Terra

<http://www.nova-terra.org/>

Idiomes: català, castellà, anglès i francès

És un espai de reflexió que permet consultar, presentar, elaborar i millorar noves formes d'organització social alternatives a l'actual globalització. Així, el web s'estructura en quatre grans apartats: recursos (webs, llibres, vídeos, accions); notícies desitjables? (per publicar i llegir aquelles notícies que t'agradaria trobar als diaris); propostes innovadores (per consultar i elaborar propostes alternatives); i models alternatius (propostes de models i participació).

INFORMACIÓ, PORTALS I MITJANS ALTERNATIUS ▶

Comunitat web dels moviments socials

<http://www.movimientos.org>

Idiomes: castellà, anglès i portuguès

Amb el lema "Unitat en la diversitat", aquest portal col·lectiu promou la coordinació dels diversos moviments i xarxes socials de l'Amèrica Llatina. Al mateix temps, s'encarrega de difondre i potenciar la Campanya contra l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA), sota la premissa que una "Altra Amèrica és possible".

Independent Media Center

<http://www.indymedia.org> i <http://barcelona.indymedia.org/>

Idiomes: anglès (però enllaça amb IMC d'arreu del món i, per tant, moltes llengües)

És una xarxa de terminals gestionades per col·lectius oberts i voluntaris que ofereix informació útil i alternativa de les mobilitzacions socials. Informa del calendari de mobilitzacions i ofereix imatges i textos difícils de trobar en els mitjans de comunicació tradicionals. Enllaça amb altres IMC d'arreu del món.

Inter Press Services (IPS)

<http://www.ipsen espanol.net>

Idiomes: castellà (però enllaça amb els IPS en anglès, alemany, japonès, neerlandès, francès, noruec, suec, etc.)

És una agència de notícies d'àmbit mundial que ofereix informació sobre temes globals. Compta amb el suport d'una xarxa de periodistes de més de 100 països. Els seus centres d'interès són el desenvolupament econòmic, social i polític dels pobles i països del món. Hi podem trobar extensos dossiers sobre els temes següents: guerra de l'Iraq, Orient Mitjà, ALCA, societat de la informació, pau, privatitzacions, Argentina, Veneçuela, militarisme, etc.

Le Monde Diplomatique

<http://www.monde-diplomatique.fr/>

Idiomes: francès

Publicació periòdica mensual amb 11 edicions a tot el món, *Le Monde diplomatique* ha estat un de les impulsors de la Taxa Tobin i s'ha convertit en un dels referents més importants de tot el moviment alterglobalització. El seu director, Ignacio Ramonet, és el creador del concepte de pensament únic i un dels impulsors principals del Fòrum Social Mundial. En el seu web trobem molta informació i dossiers especials sobre aquests temes.

NODO 50 – contrainformació en xarxa

<http://www.nodo50.org/>

Idiomes: castellà

Proveïdor d'Internet per a col·lectius que treballen en el camp de l'ecologia, el feminisme, la justícia social els drets humans, l'antimilitarisme, la solidaritat, la cooperació internacional, etc. Tot plegat amb l'objectiu de contrainformar, que segons ells és "treballar per legitimar els discursos insurgents enfront del pensament únic neoliberal, destruir el mite de l'objectivitat, servir de portaveu dels moviments socials per difondre de manera horitzontal informació diversa, al mateix temps que es construeixin ponts que facin circular els diversos continguts". En l'actualitat aglutina gairebé 800 organitzacions. El web recull molta informació, notícies i dossiers especials.

OneWorld

<http://www.oneworld.net> i <http://cat.oneworld.net/>

Idiomes: anglès (i altres llengües segons l'edició, entre les quals hi ha la catalana)

OneWorld neix a Londres el 1996 com a una xarxa global que en l'actualitat compta amb 1.500 entitats afiliades i 11 edicions locals. La seva missió és aprofitar el potencial democràtic d'Internet per promoure els drets humans i un desenvolupament sostenible. Elabora unes guies temàtiques que recullen gran quantitat de recursos *on-line*.

PANGEA- Internet Solidari

<http://www.pangea.org> i <http://revista.pangea.org/> (La Revista @ Pangea)

Idiomes: castellà i català

És un proveïdor d'Internet i de bases de dades per a grups i organitzacions solidaris. Segons les seves paraules "existim per servir les organitzacions i persones que treballen per la justícia i el canvi social". Molt útil per conèixer les organitzacions i els moviments que hi ha o que es van creant, com també per saber l'agenda de les mobilitzacions i actes, presents i futurs, dels moviments socials.

WWW.REBELION.ORG. Periódico Electrónico de Información Alternativa

<http://www.rebellion.org>

Idiomes: castellà

Selecciona articles i informacions diverses editats en altres mitjans. S'estructura en les seccions següents: cibercensura, cultura, drets humans, economia, ecologia, Espanya, internacional, mentides i mitjans, dona, opinió, un altre món és possible, resistència global. D'altra banda, es poden trobar dossiers especials sobre temes diversos, com el Fòrum Social Europeu.

Red Internacional de los Movimientos Sociales

<http://www.movsoc.org/>

Idiomes: anglès i castellà

Xarxa internacional de moviments socials que ofereix informació sobre les trobades del Fòrum Social Mundial, els fòrums regionals o temàtics i les reunions preparatòries. Defineixen els moviments socials com aquells "moviments que lluiten a tot el món contra la globalització neoliberal, la guerra, el racisme, les castes, la pobresa, el fanatisme religiós, el patriarcat i tota forma de discriminació i exclusió: econòmica, ètnica, social, política, sexual o de gènere; que lluiten per la justícia social, pels drets humans, la democràcia participativa, els drets universals i el dret dels pobles a decidir sobre el seu propi futur".

ZNET – Una comunitat de persones compromeses amb el canvi social

<http://www.zmag.org/weluser.htm> i <http://www.zmag.org/Spanish/index.htm>

Idiomes: anglès, àrab, castellà, alemany, italià, turc, kurd, japonès, txec, eslovac, francès, noruec, búlgar i suec.

És un lloc web amb milers de carpetes i documents relacionats amb el canvi i desenvolupament social. Té seccions diferents entre les quals es destaquen les següents: Top Page (últimes notícies); Z Magazine (revista amb articles que es poden consultar per autor o per temes); War / Terror Page (cobertura i anàlisis alternatius de guerres, terrorisme i crisis diverses); Globalization Section (prioritza l'activisme i l'involucració de moviments), etc. També conté un arxiu dedicat exclusivament a Noam Chomsky.

OBSERVATORIS ▶

Observatori de Crisis

<http://observatorio.barcelona2004.org/>

Idiomes: català, castellà i anglès

És un servei web d'informació i anàlisi dels punts "calents" de conflictivitat al món. Pretén donar a conèixer els conflictes actuals i facilitar les seves claus d'interpretació. Així mateix ofereix un seguiment de les negociacions i els processos de pau al món. S'estructura en diversos apartats, entre els quals destaquem: Opinió (extracte d'articles de la premsa internacional publicada a Internet); Observatori (notícies breus que es fan ressò dels principals conflictes al món); Dossiers d'informació (articles de fons que donen a conèixer les dades més importants del país, les claus d'interpretació del conflicte, els seus antecedents i evolució i les condicions actuals); Biblioteca (col·lecció d'enllaços Internet a pàgines externes, portals i a tots els dossiers d'informació de l'Observatori).

Observatori del Deute en la Globalització

<http://www.debtwatch.org/cat/>

Idiomes: castellà i català

L'ODG és una xarxa coordinada de persones i equips dedicats a l'activisme d'investigació. Estudien pluridisciplinàriament els mecanismes associats al deute financer (deute extern) dels països empobrits de la perifèria del sistema econòmic amb els països del centre, i analitzen alguns dels altres 'deutes externs' contrets pels països del centre vers els països de la perifèria, com són el deute ecològic, el deute històric i el deute social. El web conté un indicador de països i regions; diversos recursos com un glossari i l'explicació del deute en cinc minuts; i informacions diverses sobre moviments socials, transnacionals, organismes multilaterals i deute ecològic.

Observatorio Social de América Latina (OSAL)

<http://osal.clacso.org/>

Idioma: castellà

L'OSAL és un programa especial iniciat el febrer de 2000 pel Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO) que té com a objectiu "promoure i aportar elements per a la reflexió crítica sobre les noves realitats del capitalisme llatinoamericà i especialment, sobre les diverses formes que assumeix l'antagonisme social a les nostres societats". El seu web s'estructura en diferents seccions: Revista OSAL (text complet en línia); Debats (amb articles sobre moviments socials en l'àmbit llatinoamericà); Biblioteca virtual (per consultar milers de textos i bases de dades sobre Ciències Socials); com també una secció d'enllaços amb organitzacions de diferents països de l'Amèrica Llatina i moviments antiglobalització.

Observatori Solidaritat

<http://www.ub.es/solidaritat/observatori/indexob.htm>

Idiomes: català i castellà

L'Observatori fet a i per a Internet és un dels programes de la Fundació Solidaritat Universitat de Barcelona. El web "recull, descriu, analitza i denuncia situacions a tot el món en les quals es violen els drets humans, com a conseqüència de conflictes oberts o encoberts, tot aportant elements d'anàlisi sobre elements transversals que hi són presents gairebé sempre: la lluita pel control dels recursos, la dualitat centre-perifèria i el model imperant de globalització". S'estructura en diversos apartats com: itineraris, conflictes, dossier i docència, i ofereix molta informació i recursos sobre organismes internacionals, drets humans, política internacional, mitjans de comunicació, cartografia, etc.

	<p>REVISTA CIDOB D'AFERS INTERNACIONALS</p> <p>63 LA NUEVA CHINA Y SUS RELACIONES CON LA UE Y ESPAÑA</p>	<p><i>Seán Golden</i> <i>Jonathan Story y</i> <i>Rafael Bueno</i> <i>Leila Fernández-</i> <i>Stembridge</i> <i>Fernando Delage</i></p>	<p><i>Augusto Soto</i> <i>Víctor Pou</i> <i>Guan Chengyuan</i> <i>Enrique Fanjul</i> <i>Gladys Nieto</i></p>
--	--	--	--

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

El silenci i la resistència. Murals zapatistes de Chiapas.
Rafel Seguí

EL SILENCI I LA RESISTÈNCIA

MURALS ZAPATISTES DE CHIAPAS

Rafel Seguí Membre del Col·lectiu de Solidaritat amb la Rebel·lió Zapatista de Barcelona

Malgrat l'anunci de "la fi de la història" de Francis Fukuyama i el *triomf*—simbolitzat per la caiguda del mur de Berlín el 1989— de la democràcia liberal i l'economia de mercat enfront de la seva suposada única alternativa: l'anomenat "socialisme real", molts i moltes seguien, calladament, creant, inventant i construint la *història*.

El primer símptoma públic d'aquest "fer història" va ser, precisament, americà i indígena: "La insurrecció zapatista de l'1 de gener de 1994 a l'Estat de Chiapas". Un símptoma que, immediatament, ha esdevingut un referent per a moltes altres lluites que han aparegut aquí i allà. Perquè la història continua, i perquè altres móns són desitjables i possibles.

La rebel·lió nascuda a les muntanyes del sud-est mexicà és, doncs, símptoma i referent. L'aixecament zapatista és un fet històric i el passamuntanyes negre un símbol.

A més, per als i les que lluiten aquí i allà, aquesta rebel·lió desperta un afecte i una solidaritat molt íntims. És un episodi especialment entranyable del nostre imaginari col·lectiu. Però no és només això. També és un moviment de resistència real—avui— a una globalització, un pensament únic i un neoliberalisme que han oblidat la seva arcàdia feliç i han decidit tornar a "iniciar la història" de la pitjor de les maneres, amb la guerra.

Aviat serà l'1 de gener de 2004, desè aniversari de la irrupció zapatista a l'escena política internacional, i a les comunitats indígenes de Chiapas se segueix creant, inventant i construint un altre tipus d'història: "Lluitant. Treballant, doncs". Que, com diuen els vells de les comunitats, "és el mateix". Per la justícia, la democràcia i la llibertat. Per l'autonomia indígena. Forjant, en resistència, l'educació i la salut. Per la dignitat.

I com a demostració i confirmació d'aquest "fer història", el zapatisme està elaborant un nou art mural. Cada any més extens. Les fotografies que il·lustren aquest monogràfic mostren una petitíssima part de l'art zapatista contemporani: uns murals, els colors, les formes i els missatges dels quals emergeixen i s'afirmen sota el sol i les llunes de Chiapas. Entre la boira màgica de les matinades, amb el fred de les muntanyes, en la humitat de la selva. Ells són l'expressió artística d'una lluita i un treball continu. Com diuen els companys i companyes zapatistes: "Perquè aquí estem".

Lliures de les modes, independents de la utilització mediàtica a què se'ls pretengui sotmetre, sobrevivents al silenci, a l'abandonament i a l'oblit. Aquí segueixen.

Nota ▶

Aquestes fotografies formen part de l'exposició "El silenci i la resistència-Murals Zapatistes de Chiapas", del Col·lectiu de Solidaritat amb la Rebel·lió Zapatista de Barcelona, fotografiades l'estiu de 2002 per Rafel Seguí.

dCIDOB 88. **Moviments socials i globalització.**

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

ALBURQUERQUE, Francisco; VICTORY, Catalina; PINEDA, Magaly (et al.) ▶ *Desarrollar lo local para una globalización alternativa: conferencia Cooperación Local para el Desarrollo: Donostia-San Sebastián, octubre 2001*. Bilbao: HEGOA: Euskal Fondoa, 2002. 194 p. (Sig.: 45304-L)

AMIN, Samir (ed.); HOUTART, François (ed) ▶ *Globalización de las resistencias: el estado de las luchas*. Barcelona: Icaria; Madrid: Cáritas Española, 2003. 374 p. (Sig.: 49159-L)

ANTENTAS, Josep María ▶ "Las resistencias a la globalización: de Chiapas a Porto Alegre". *Mientras tanto*. No. 84 (otoño 2002), p. 67-126 (Sig.: 48984-M.T. 84/02)

Anuario de movimientos sociales: nuevos escenarios, nuevos retos en la red ▶ Barcelona: Icaria, 2003. 191 p. (Sig.: 49160-L)

Anuario de movimientos sociales: participando en la red ▶ Barcelona: Icaria, 2001. 303 p. (Sig.: 49161-L)

"Appel de Porto Alegre pour les prochaines mobilisations" ▶ *Alternatives sud*. Vol. VIII, no. 2 (2001), p. 193-197. (Sig.: 46407-CETRI-AS 2/01)

ATIENZA AZCONA, Jaime; CUERDO MIR, Miguel; SANCHEZ GÓMEZ, Miguel Ángel (et al.) ▶ "Deuda externa y ciudadanía". *Documentación social*. No. 126 (enero/marzo 2002). 382 p. (Sig.: 46485-L)

BABACAN, Hurriyet; GOPALKRISHNAN, Narayan ▶ "Community work partnerships in a global context". *Community development journal*. Vol. 36, no. 1 (January 2001), p. 3-17. (Sig.: 47027-C.D.J. 1/2001)

BORJA, Jordi ▶ "Ciudadanía y globalización". En: *Desarrollar lo local para una globalización alternativa*. Bilbao: HEGOA, 2002. P. 169-188. (Sig.: 45211-L.)

BRAUN, Gerald; RAMM, Wolf-Christian; BLISS, Frank ▶ "Participation and civil society". *Development and cooperation*. Vol. 30, no. 5 (May 2003), p. 186-203. (Sig.: 48985-D+C 5/03)

CARRERAS, Ignacio ▶ "Por una globalización inclusiva y sostenible". *Tiempo de paz*. No. 60 (invierno 2001), p. 63-86. (Sig.: 45404-Ti.P. 60/2001)

"El comercio justo: ¿una vía para mejorar las condiciones de vida de los productores del sur?" ▶ *Boletín económico de información comercial española*. No. 2732 (junio 2002), p. 3-7. (Sig.: 45574-ICE-S 2732/02)

Construyendo el futuro: Foro Internacional de ONG y Movimientos Sociales: tratados alternativos de Río '92 ▶ Madrid: Ministerio de Obras Públicas, Transporte y Medio Ambiente, 1994. 240 p. (Sig.: 17379-L)

El derecho a exigir nuestros derechos: derechos económicos, sociales y culturales en el panorama internacional ▶ Barcelona: Icaria, 2002. 358 p. (Sig.: 46611-L)

DIERCKXSENS, Wim ▶ "Le capitalisme, les transnationales, la guerre et le mouvement altermondialiste". *Alternatives sud*. Vol. IX, no. 1 (2002), p. 33-52. (Sig.: 45314-CETRI-AS 1/02)

FORD, Lucy H ▶ "Social movements and the globalisation of environmental governance". *IDS Bulletin*. Vol. 30, no. 3 (July 1999), p. 68-74. (Sig.: 37758-IDS-B 3/99)

GARCIA, Román ▶ "Globalización, imagen y lógica del no". *Tiempo de paz*. No. 60 (invierno 2001), p. 52-62. (Sig.: 45403-Ti.P. 60/01)

GRET, Marion; SINTOMER, Yves ▶ *Porto Alegre: la esperanza de otra democracia*. Barcelona: Debate, 2003. 174 p. (Sig.: 47749-L)

GUERRERO B., Juan Carlos ▶ "Nuevos movimientos sociales: democracia participativa y acción social al final del milenio". *Colombia internacional*. No. 34 (abril-junio, 1996), p. 18-25. (Sig.: 22266-CEI-Col.I. 34/96)

GUHA, Ramachandra ▶ "The paradox of global environmentalism". *Current history*. Vol. 99, no. 640 (November 2000), p. 367-370. (Sig.: 45261-Cur.Hi. 640/00)

HARDY, Yves; DUTILLEUX, Christian; ORTOLI, Philippe ▶ "L'autre mondialisation". *Croissance*. No. 444 (janvier 2001), p. 26-37. (41750-C.J.N. 444/01)

HELD, David; McGREW, Anthony ▶ *Globalización / antiglobalización: sobre la reconstrucción del orden mundial*. Barcelona [etc.]: Paidós, 2003. 187 p. (Sig.: 49139-L)

KAY, Cristóbal (ed.) ▶ "Globalisation, competitiveness and human security: papers from the Vienna Conference of EADI, 1996". *The European journal of development research*. Vol. 9, no. 1 (June 1997), p. 7-245. (Sig.: 27413-27422-EADI-EJDR 1/97)

KORTEN, David ▶ *22nd SID World Conference: which globalization? Opening spaces for civic engagement: plenary I: globalization and the transformation of political debates*. (s.l.) : 1997, 10 p. (Sig.: 28152-D.)

LEHMANN, David ▶ "Fundamentalism and globalism". *Third World quarterly*. Vol. 19, no. 4 (1998), p. 607-634. (Sig.: 36216-T.W.Q. 4/98)

MARTÍ I PUIG, Salvado ▶ *El moviment antiglobalització explicat als meus pares*. Barcelona: Columna, 2002. 112 p. (Sig.: 49138-L)

MITTELMAN, James H ▶ "Environmental resistance to globalization". *Current history*. Vol. 99, no. 640 (November 2000), p. 383-388. (Sig.: 45263-Cur.Hi. 640/00)

MITTELMAN, James H ▶ "Globalisation and environmental resistance politics". *Third World quarterly*. Vol. 19, no. 5 (December 1998), p. 847-872. (Sig.: 36508-T.W.Q. 5/98)

MONCAYO S., Héctor-León ▶ "Los movimientos sociales entre la condicionalidad y la globalización". *Nueva sociedad*. No. 148 (marzo-abril 1997), p. 52-69. (Sig.: 31931-Nu.S. 148/97)

MONERO, Manuel (ed.); RIERA, Miguel (ed.) ▶ *Porto Alegre: otro mundo es posible*. Barcelona: El Viejo Topo, 2001. 290 p. (Sig.: 43842-L)

MONTAGUT, Xavier; GEORGE, Susan; KHOR, Martín (et al.) ▶ "OMC: la rebel·lió dels globalitzats". *Espurnall internacional*. No. 26 (hivern 2000), p. 1-34. (Sig.: 46937-Esp.In. 26/00)

MORÁN CARRILLO, Agustín ▶ "Un fantasma recorre Europa: alto a la globalización y a la guerra". *África-América Latina cuadernos*. No. 38 (2002), p. 87-101. (Sig.: 47195-SODEPAZ-AAL 38/02)

NYE Jr., Joseph S ▶ "El déficit democrático de la globalización: cómo hacer que las instituciones internacionales sean más responsables". *Foreign affairs en español*. Vol. 80, no. 4 (otoño-invierno 2001), p. 74-78 (Sig.: 48817-FAE 3/01)

OLIVERES, Arcadi ▶ "Organismes globals per a interessos parcials". *Àmbits de política i societat*. No. 22 (primavera 2002), p. 17-44. (Sig.: 44872-Amb. 22/02)

PECHARROMÁN HERNÁNDEZ, Jesús ▶ "Deuda externa y deuda ecológica: dos caras de la misma moneda". *África-América Latina cuadernos*. No. 38 (2002), p. 49-52. (Sig.: 47192-SODEPAZ-AAL 38/02)

PETRAS, James ▶ "Las ONG's frente a la psicosis de conflicto y guerra". *África-América Latina cuadernos*. No. 38 (2002), p. 121-131. (Sig.: 47198-SODEPAZ-AAL 38/02)

PIQUERAS, Andrés ▶ "La mundialización: sus resistencias y alternativas". *África-América Latina cuadernos*. No. 38 (2002), p. 7-16. (Sig.: 47188-SODEPAZ-AAL 38/02)

PONT, Josep ▶ *Moviments socials a Europa: del moviment per la pau a les organitzacions no governamentals*. Barcelona: Hacer, 1998. 220 p.

RAMONET, Ignacio ▶ "Globalización, desigualdades y resistencias". En: *Porto Alegre: otro mundo es posible*. Barcelona: El Viejo Topo, 2001, p. 85-101. (Sig.: 43844-L)

ROMA, Pepa ▶ *Jaque a la Globalización: cómo crean su red los nuevos movimientos sociales y alternativos*. Barcelona: Random House Mondadori, 2002. 377 p. (Sig.: 49137-L)

SEBASTIÁN, Luis de ▶ "Protestas contra la globalización". *El Sur*. No. 13 (diciembre 2001), p. 2-3. (Sig.: 46632-D.)

SENARCLENS, Pierre de; COINCAUD, Jean-Marc; MERRIEN, François-Xavier ▶ "Contestation et gouvernance globale". *Revue internationale des sciences sociales*. No. 170 (décembre 2001), p. 559-717. (Sig.: 48986-48996 R.I.S.S. 170/01)

SERBIN, Andrés ▶ "Globalifóbicos vs. Globalitarios: fortalezas y debilidades de una sociedad civil regional emergente". *Nueva sociedad*. No. 176 (noviembre-diciembre 2001), p. 67-86. (Sig.: 45543-Nu.S. 176/01)

SOLIDARIDAD INTERNACIONAL ▶ *Comercio Justo: la alternativa a la explotación del Sur: un informe de Solidaridad Internacional: junio 2001*. Madrid: Solidaridad Internacional, Fundación Española para la Cooperación, 2001. P. 1-9. (Sig.: 43174-D)

VOS OBESO, Rafaela ▶ "La rebelión feminista como parte de la historia". *Anuario de hojas de Warmi*. No. 13 (2002), p. 55-68. (Sig.: 48132-UB-AHW 13/02)

WATSON, Iain ▶ "Politics, resistance to neoliberalism and the ambiguities of globalisation". *Global society*. Vol. 15, no. 2 (April 2001), p. 201-218. (Sig.: 47347-Glo.So. 2/01)